

SAN MARCOS

Marcosa Jesucristoen huadak hua'a o'manigmadoya'uyate.

*Sue'da aratbut e'nahue'yo Juan Bautistaa
Diosen huadak hua'a o'mana'onhuahua'uyate.*

(Mt. 3.1-12; Lc. 3.1-9, 15-17; Jn. 1.19-28)

¹ Jesucristoen huadak hua'a huaboa'da on'nigmadoya'ne. Jesucristo Diosen Huasi'po o'e.

² A'nennada Isaías Diosen huamanbatia'pakeria o'madoya'uyate:

Ontaj oknopoe'dik ka'ne'po onte huakkuruda do'hued huata'moneritaj ijta'mona'apoy sion. Diosa ona'uyate. ³ Sue'da aratbut e'nahue'yo o'ika'apo. "Yan'nopo'korea'. Huairi e'tiakde'te daka'da a'eya'po 'urunopo'da yag'kika'. Dakhuea' e'kika' yan'batikpo onte'ti Diostaj yan'nigpeika'." 'Utta'da o'mana'apo.

Kenda o'madoya'uyate Isaíasa. Juan Bautistataj o'timadoya'uyate.

⁴ Ken sue'da aratbut e'nahue'yo Juana bautiza o'magkika'po, "Diosa dakhuea' e'ka' kakkahue'po yan'nopo'korea' Diostaj bautiza megke'." Juana aratbuttaj o'manika'uyate.

⁵ Juantaj e'peeta' on'pakpo huakka'nanada aratbut on'huahua'uyate. Huakka' Judea huadari huae'eri huakka' Jerusalényo huae'eriere Juantaj on'huahua'uyate. "Dakhuea'da ijkikamey.

Bekkahuea' Dios." Enade'te Jordánhueya' Juana bautiza o'magka'uyate.

⁶ Yudtaj camello huahuijtaj e'ka' Juan Bautista o'otika'po kenpa'ti huasi'dak baka'bij o'taē'uyate. Tiktik o'bapika'uyate. Asigku o'minika'uyate.

⁷ O'mana'po:

—A'ti Diosen Huairi bo'huatiakdeapone. Do'hua e'manikade'te bo'huatiakapone. Kennayo huakhuairinanada teynanada e'eada do'huataj ehue'da ijjej. Huairinanada o'enok ke'nen huanaba' ehue'dikda ijjej. ⁸ Hue'eya opudtaj bautiza o'nogka'ne. Ke'nanayo Diosen Nokirega bautiza mogka'apone. —Juan Bautista o'mana'uyate.

Jesústaj bautiza ogka'uyate.

(Mt. 3.13-17; Lc. 3.21-22)

⁹ Kenoka' Galilea huadaribaya' Nazaret huakka' jakya' Jesús o'tiakuyate, Jordánhueya' Juana bautiza ogka'uyate. ¹⁰ Jesús huahueya' e'behuikde'te ida kurud konig akbogpe okhuikepo, Diosen Nokirega daka'damon konig tukku' o'huahuarakpo Jesústaj o'tikot Jesúsa Diosen Nokiregtaj e'tiahuayte o'tikotpo:

¹¹ —On do'hued huasi'po o'taene. Huadi'da o'taene. Ontaj durugda o'toene. —Kurudya' Diosa ona'uyate.

Jesústaj toto'a o'dikdikuyate.

(Mt. 4.1-11; Lc. 4.1-13)

¹² Ken sue'da aratbut e'nahue'yo Dios Nokirega Jesústaj o'ta'mona'uyate. ¹³ Ken, sue'da aratbut e'nahue'yo cuarenta huame'noe o'eonhua'po dubayo huaē'eriēre o'nepo. Toto' huairia Jesústaj

o'dikdikuyate dakhuea' kake'po. E'dikdikde'te Diosen huata'moneri aypo on'yokuyate.

Galileayo huaboa'da huadak hua'a Jesúsa o'manmadika'uyate.

(Mt. 4.12-17; Lc. 4.14-15)

¹⁴ Ken Herodes huairia Juantaj huabakuda' jakyo e'kudade'te, Galilea huadariyo Jesús o'hua'uyate. Dios Huairitaj huadak hua'a huaboa'da o'manmadika'uyate.

¹⁵ —Oyedda Dios huairi o'tiakdenok, dakhuea' bokika'nig yan'nopo'korea', Diosen huamanopo'yarea'eritaj yanoknopoika'. —Jesúsa o'manika'uyate.

Botta' botta' huakjene'eritaj: "Doere monhua'." Jesúsa o'mana'uyate.

(Mt. 4.18-22; Lc. 5.1-11)

¹⁶ Jesús huaboro' e'pog Galilea akta'bogpete o'hua'epo Simón huama'buy Andréstere o'batiahuay'uyate. O'nokjene'uyate. Huakjene'eri o'ne'uy. E'nokjene'te o'batiahuay'uyate.

¹⁷ —Doere monhua'. Aratbut Diosensi'po ka'nike'po kan'manopo'kore'po mo'manmadikika'apone. —Jesúsa o'mana'uyate.

¹⁸ Idada huakjene' kenpa'da o'nenanpo Jesúsere on'hua'uyate.

¹⁹ Adyonda o'hua'edepo Jacobotaj huama'buy Juantere Jesúsa o'batiahuay'uyate. Jacobo huama'buyere Zebedeoen huasi'po o'nuyate. Kusi'petone'yo o'nepo huakjene'taj on'to'ka'po, ²⁰ "Monhua', do'taj me'nigpeika'."

Jesúsa e'manade'te huaoj Zebedeo huan-
aba'tere o'nenonpo Jesústaj a'nigpeikaya'po
on'tahua'uyate.

*Dakhue' nokirega huabokerektaj
o'nopo'toeyate.
(Lc. 4.31-37)*

²¹ Ken Capernaum huakka' jakyo o'nokye'uyate.
Okmapie'ahuaddik huame'noete judío
aratbuten huaitake' jakyo Jesús o'kuddepo,
o'manmadika'uyate. ²² Moisésenba' huaman-
madika'eri konig huairi daka' manmadikahue'
o'nika'nig'a Jesúsnayo konig huairitone'
'urua'nanada o'manmadika'uyatenok,
"kenpihuay" aratbut oda'po on'mepuke'uyate.
²³ Judíoen huaitake' jakyo dakhue' nokirega
huabokerektaj o'nopo'toenok'utta'da ona'po:

²⁴ —Mena'po oro'taj dakhuea' egka'ta' i'pak
Jesús Nazaret huae'eri. Mena'po oro'taj
a'maenya'po o'huatiak. Ontaj okia'ne Diosen
huadakda nogsi'potida i'ene. O'nopoey. —
Kenbokereka Jesústaj'utta'da ona'uyate.

²⁵ —A'pakhue' yae'. Huabokerektaj yakorok,
nokireg. —Jesúsa ona'uyate. ²⁶ Nokirega o'iriga'po
o'sagkia'depo okhua'uyate.

²⁷ Aya'ada on'tiahuaypo,

—Kenpihuay on'nopoepo 'urua'nanada
o'manmadika'. Konig huairitone' ighua'da
o'mana'nok dakhue' nokireg on'nigpeepo
o'nokorok. —Huayahuaya on'batia'pakuyate.

²⁸ Idada Galilea huadaribayo nogyo nogyo
Jesúsa 'urua'da o'kika' on'manbatia'pakika'uyate.

Simón Pedroen huasu'taj o'yaread'uy Jesúsa.

(Mt. 8.14-15; Lc. 4.38-39)

²⁹ Ken judíoen huaitake' jakya' o'norokdepo Jesús Simónen Andrésenere jakyo Jacobo Juanere o'hua'uy. ³⁰ Simónen huasu' o'digpakpo, onpahueduyate. "Simónen huasu' o'digpak." Jesústaj o'nona'nok. ³¹ Jesús Simónen huasu'taj o'huahua'po, o'ta'kuypo o'boda'uyate. E'digpak o'ta'huitato'po aypo o'manigmanhuada'uy.

Huakka' aratbut dakhue'da e'ne'te Jesúsa o'bayarea'uyate.

(Mt. 8.16-17; Lc. 4.40-41)

³² E'sikde'te huakka'da dakhue' o'nenok aya'tada Jesúste on'batohua'uy. Nogomeytaj dakhue' nokirega on'manopo'toenok Jesústaj on'batohua'uy. ³³ Huakka' jakya' aya'ada akbogpete on'kupopakuy. ³⁴ Huakka'tada Jesúsa o'bayarea'uy. Huakka' toto'taj o'maken'uy. Toto' Jesústaj okia'nok "Diosen Cristo o'e ahue' yane'." Jesúsa toto'taj o'mana'uyate.

Galilea huadaribaya' Jesúsa o'manbatia'pakonhuahua'uyate.

(Lc. 4.42-44)

³⁵ Ken, meahuedda o'mabo'uyate. Sue'da aratbut e'nahue'yo Jesús o'hua'uyate. Keya' Diostaj o'tiona'pakuyate. ³⁶ Simónomey on'tahua'po, ³⁷ on'huahuaydepo,

—Aya'ada bo'ukne. —O'nona'uyate.

³⁸ —Nog huakka' jakyo nogyo nogyo huadak hua'a a'manbatia'pakya'po ijtiakpo nogyo nogyo monhua'. —Jesúsa o'mana'uyate.

39 Galilea huadaribayo nogyo nogyo o'hua'unhuahua'po judío aratbuten huaitake' jakyo o'manmadikika'po kenpa'ti toto' nokiregtaj o'maenika'uyate.

Huabokerek ke'poda e'so'settaj Jesúsá o'yarea'uyate.

(Mt. 8.1-4; Lc. 5.12-16)

40 Huabokerek ke'poda o'so'setpo, Jesússtaj o'huatiakuyate. Huikudate o'tihuadpo,

—E'paknayo yarea'dik o'ene. —Jesústaj ona'nok.

41 Jesús o'tinepahuiudpo, o'tibata'tepo, ona'po:

—E'yarea'ta' o'pakne. O'yareapone. — Ona'uyate.

42 Ena'te idada o'yaread'uyate. 'Uruda huaso' o'uyate.

43 Jesúsá o'ta'mona'po,

44 —Keyoj, Jesúsá be'yarea'ne mantia'pakhue' yae'. Huaso' e'yarea' ka'tiahuaye'po sacerdotete yahuati'. A'yareya'po konig Moisésá o'mana'uyatenig ken konig yayokti'. 'Uhuapi' yayokti'. O'yarede aratbuta mo'tinopoepone. —Jesúsá ighua'da ona'uyate.

45 Ke'nanayo o'hua'po Jesúsá be'yarea'ne aya'tada huaboa'da o'mantia'pak'uyate. Konigepo Jesús huakka' jak eretnopoyo mankuhue'dik o'epo sue'da aratbut e'nahue'yo o'ika'uy. Nogya' nogya' on'bahuatiakika'uyate.

2

Huabokerek e'ketpaktaj Jesúsá o'yarea'uyate.

(Mt. 9.1-8; Lc. 5.17-26)

1 Sue'da huame'noe e'pokde'te Capernaum huakka' jakyo onte'ti Jesús e'tiakde'te "Jesús jakyo o'e." Huakka' jak huae'eria on'tipeepo, 2 huakka'ada aratbut on'kupopakpo, jakyo ogkupopakpo kurutekon ogkupopakuyate. Akbogpete mente boahue' o'ne'uyate. Apag Diosen huadak hua'a Jesús a o'manmadika'uyate. 3 Botta' botta' huabokereka huabokerek e'ketpaktaj o'nonokba'huadonpo on'totiakuyate. 4 Huakka'ada ogkupopaknok, menpa' ibodte huatotiakhue'dik o'nepo, jak kutayo on'tobehuikepo jakonpid on'tiokendepo huabokerek e'ketpak asukte enpahuedte aratbutnopote Jesús taj huakokpen o'nonhwaraka'uyate. 5 Jesús a o'yarea'apo o'noknopo_{en}ok Jesús a o'nopo_{epo},

—Aya' Diostaj dakhuea' i'kika'uyatenig'a yokkahuea'po o'nopo'tihueke'ne, sion. — Huabokerek e'ketpaktaj Jesús a ona'uyate.

6-7 Kenteyo sue'da Moisésenba' huamanmadika'eri on'bahuadpo, "Menpa' in huabokerek Diostaj dakhuea' oa'. Be'a dakhuea' e'ka' ya'nopo'tihueke'. Diosayo'da nopo'tihueke'dik o'e." Kenda huanopoya'da on'nopo_e'uyate.

8 Kenda Moisésenba' huamanmadika'eri huanopoya'da on'nopo_{en}igtaj Jesús a o'nopo_{epo},

—Mena'po huanopoya' kenpa' do'taj on'tinopo_e. 9 Diostaj dakhuea' e'ka' huabokereka okkahueahue'dik o'e. Diosayo'da okkahuea'dik o'e. Huabokerekanayo yareahue'dik o'epo, "Yabod, atisuk yatohua' yahuati'," onahue'dik o'e. Diosayo'da yarea'dik o'e. 10 Do huabokerek ijjepe Diosya' ijtiakuy. Diostaj dakhuea' e'ka' nopo'tihueke'dik ijjepe opudtaj a'manopo_eaya'po,

e'ketpaktaj ijyareapoy. —Jesúsa Moisésenba' huamanmadika'eritaj o'mana'po,

¹¹ —Yabo', asuk yatōepo, o'nen jakyo yahuati' ona'ne. —Jesúsa e'ketpaktaj ona'uyate.

¹² Aya'ada en'tiahuayte o'bodpo asuk o'udpo o'makorokon'uyate. Konigepo aya'ada,

—Kenpihuay, Dios huadakda o'e. 'Urunanada o'ka'. Ken konig a'nenda tiahuayhue' o'nika'uyng o'tiahuaydey. —Aratbuta on'tiahuaydepo on'batia'pakuy.

Jesúsa Mateotaj “menigpeepo beta'hua',” ona'uyate.

(Mt. 9.9-13; Lc. 5.27-32)

¹³ Ken onte'ti Jesús o'hua'po, e'pog akta'bogpete o'hua'uyate. Huakka'ada aratbut kentaj egkupopakde'te o'manmadikanhua'uyate.

¹⁴ O'pokonpo, Levítaj o'tiahuay'uyate. (Leví Mateo botta'dik on'dikka'uyate.) Leví Alfeoen huasi'po gobiernoen huakupe huatabae' jakyo o'huaduyate,

—Menigpeepo beta'hua'. —Levítaj ona'uyatenok Leví o'bodpo, Jesúsere o'hua'uyate.

¹⁵ Ken Levíen jakyo Jesúsere huakka'mon on'bape'po huakka' gobiernoen huakupe huatabae'eri huakka' dakhuea' huaka'erikon on'bape'uyate. Huakka'da ken konig Jesússtaj on'tahua'ika'uyate. ¹⁶ Dakhuea' huaka'eriere,

Jesús o'bape' Moisésenba' huamanmadika'eri fariseoere on'tiahuaydepo,

—¿Mena'po huakupe huatabae'eri dakhuea' huaka'eriere o'bape'po Jesús? —Fariseoa Jesús en huanigpeika'eritaj on'huaa'uyate.

17 Kenda Jesúsa o'mapeedepo,
 —Aratbut dakda ee'nayo huamadakka'eritaj
 pakhue' o'nika'. Dakhue'da ee'nayo
 huamadakka'eritaj on'pakika'. Huadak
 huakika'eritaj “yan'nopo'korea',” a'manaya'po
 tiakhue' ijje'uy. “Yan'nopo'korea'po do'taj
 men'nigpeika'.” Dakhuea' huaka'eritaj e'mana'ta'
 ijpakpo ijtiakuy. —Jesúsa o'mana'uyate.

*“¿Mena'po o'nen huanigpeika'eria Dios
 kamapee'po aypo bapehue' ehue' yanika'?” Jesústaj
 o'nona'uyate.*

(Mt. 9.14-17; Lc. 5.33-39)

18 Nogok Juanen huanigpeika'eri Dios
 kamapee'po aypo bapehue' e'nika'te, fariseo
 aratbutkon Dios kamapee'po bapehue' e'nika'te
 sue'da aratbut Jesústaj on'huatiakpo,

—Juanen huanigpeika'eri fariseokon
 Dios kamapee'po bapehue' o'nika'. ¿O'nen
 huanigpeika'erinayo mena'po yan'bapika'? —
 O'nona'uyate.

19 —Huabokerek o'toepakapo, ke'nen
 huadi'a fiestate on'tiakdepo on'bapika'. Ken
 huabokerekere e'ne'te huadi'a bapika'dik o'nika'.

20 Nogok ken huabokerektaj en'baktohuade'te
 huadi'a pai'da e'dik o'nepo Dios kamapee'po
 bapehue' o'nika'apo. —Jesúsa o'mana'uyate.

21 —Huatone'ok ke'poda e'para'te akbetya'po
 huabo huaoktaj okteghue' o'ika'ne oro'omey
 aratbut. Huaboenpa huatone'oktaj ekbetnayo
 onte'ti ke'poda o'para'apo kenpa'ti huabo huaok
 dakhue'da o'eapo. Konigti adhuea'pane'a
 e'manmadika' huatone'dik onte'ti nigpeehue'dik

yane'. Do'hued huabodikyo'da e'manmadika' nigpeedik yanika'. Konigti konig adhuea'pane' ogkika'wynig nogiti kika'dik manahue' ijjeipo huabo e'manmadikayo'da on'madika'ika'ne. ²² Huatone'si'dak vino huatoe' ayda kenpa'ti kurugada o'epo konigepo huabo vino sine' huebiahued onjoyhue'dik o'ene. Huatone'si'dakyo huabo vino onjoyhue'dik o'ika'ne. Huatone'si'dakyo huabo vino enjoynayo o'huapoagpo huasi'dak on'titagonapo. Vino o'surukapo kenpa'ti huasi'dak ke'poda o'su'huitonapo, dakhue'da o'eapo. Huabo vino huabosi'dakyo onjoydik o'ene. Huasi'dak vinoere huadak o'eapo. Konigti adhuea'pane' ogkika'nig kahue'dik yanika'. Do'hued huabo e'manmadikayo'da yan'nigpeika'po yag'kika'. Konigti konig adhuea'pane' ogkika'wynig nogiti kika'dik manahue' ijjeipo huabo e'manmadikayo'da on'madikika'ne. —Jesúsa o'mana'uyate.

Judíoen okmapie'ahuaddik huame'noete Jesúsen huanigpeika'eria o'nogkupoktega'uyate.

(Mt. 12.1-8; Lc. 6.1-5)

²³ Nogok okmapie'ahuaddik huame'noete ta'bayo Jesús o'hua'epo huanigpeika'eriere o'huae'uyate. Jesúsen huanigpeika'eria ogkusitokpo trigo o'nogkupaya'uyate.

²⁴ —Yatiahuy'. ¿Judíoen okmapie'ahuaddik huame'noete ogkupayahue'dik o'enig'a mena'po o'nen huanigpeika'eria yagka'? Dakhuea'da ogka'. —Fariseoa Jesústaj o'nona'uyate.

25 —A'nennada David kenere huae'eri aypotaj o'nepo ogkusitokuyate. 26 Diosen carpa jakyo on'kudonpo, Abiatar sacerdote huairi e'ika'te Diostaj e'nighueda' pan on'tabapeduyate. Kenda pan be'api' bapehue'dik ee'tada ogka'uyate. Sacerdoteyo'da bape'dik o'nuyate. Menpa' kenda Apagba'te tiahuahue' o'ika'.

27 Huabokerektehuapa' okmapie'ahuaddik ka'nike'po Diosa okmapie'ahuaddik huame'noe o'dikka'uyate. Huabokereka katapi' nogda nogda kikhue'dik yanika' a'manaya'po okmapie'ahuaddik huame'noe Diosa dikkahue' o'uyate. 28 Do huabokerek ijje'po Diosya' ijtia'kuy. Okmapie'ahuaddik huame'noe Huairi ijje'. —Fariseotaj Jesúsa o'mana'uyate.

3

*Jesúsa eba'po'ketpaktaj o'ba'yarea'uyate.
(Mt. 12.9-14; Lc. 6.6-11)*

1 Onte'ti okmapie'ahuaddik huame'noete judío'en huaitake' jakyo Jesúsa o'kuduyate. Keyo huabokerek eba'po'ketpak o'uyate.

2 “¿Okmapie'ahuaddik huame'noete menpa' Jesúsa ya'yareapo?” Fariseo on'nopo'epo, e'yarea'nayo, “Jesúsa dakhuea' o'ka'.” Huaa'dik o'ey on'nopo'e'uyate. Konigepo fariseo Jesústaj on'tiahuaya'uyate.

3 —Yabo', iyo eretnopoyo yaboato'. —Jesúsa eba'po'ketpaktaj ona'uyate.

4 —¿Okmapie'ahuaddik huame'noete menpa' huadak ka'dik ya'ne? ¿Menpa' dakhuea' ka'dik ya'ne? ¿Menpa' yarea'dik ya'ne?

¿Menpa' arakdik ya'ne? —Jesúsa o'mana'nig'a. Fariseomeya sohuata' a'tokhue'da o'nokē'uyate.
⁵ E'nopoenka'ta' pakhue' o'nenok Jesúsa o'bahuadiayonpo suhue'da o'epo nogta nogta o'batiahuaypo,

—Yabate'. —Jesúsa ona'uyate.

Ken o'ba'tepo o'ba'yarud'uyate. ⁶ Fariseomey o'norokpo ida Herodestaj huapakeriere ogkupopakdepo, menpa' Jesústaj arakdik o'e, on'batia'pakuyate.

E'pog akta'bogpete Jesústaj huakka'da ogkupopakuyate.

⁷ Huaboro' e'pog akta'bogpeyo Jesús huanigpeika'eriere on'hua'uyate. Huakka' Galilea huadaribaya' huag'erikon on'tahua'uyate.
⁸ Judeaya' Jerusalénya' Idumea huadariya' Jordánhue adpenya' Tiro huakka' jakya' Sidón huakka' jakya' huakka'da on'hupatiakpo, Jesúsa 'urunanada o'kika' on'tipeedepo, on'tiakuyate.
⁹⁻¹⁰ Huakka'tada o'bayareaduynok aya'ada dakhue' huag'eria a'yareya'po ken'taj e'nejta' on'pakpo digá'da on'kupopakpo Jesússo'taj sapajdikte e'nenok,

—Ibodteda kusi'pe mo'nigtoe'. —Jesúsa huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

¹¹ Kenoka' toto'a huanopo'toe'eria Jesústaj on'tiahuaydepo on'tihuekpo,

—Diosen Huasi'po i'ene. —'Utta'da o'nona'uyate.

¹² —Keje' matiokiahue' yane'. —Ighua'da o'mana'uyate Jesúsa.

Jesúsa docetaj huamata'mona' o'baktie'ea'uyate.

(Mt. 10.1-4; Lc. 6.12-16)

¹³ Ote'yo o'behuikuyate. Kenomeytaj e'baktie'ea'ta' o'pakpo "Yan'tiak," o'mana'nok on'huatiakuyate. ¹⁴ Jesúsere ka'nike'po huadak hua'a kan'manmadikike'po docetaj o'baktie'ea'uyate. ¹⁵ "Do ijpaknok dakhue' ee' bayarea'dik mo'eapo kenpa'ti dakhue' nokiregtaj maoroka'dik mo'eapone." O'mana'uyate. ¹⁶ Jesúsén doce huamata'moneri o'nepo: Simón Pedro, ¹⁷ Jacobo, Jacoboen huama'buy Juan Zebedeoen huasi'po, kenomeytaj o'dikka' Boanerges (kurud ea'ensi'po), ¹⁸ Andrés, Felipe, Bartolomé, Mateo, Tomás, Jacobo Alfoen huasi'po, Tadeo, Simón cananista huakupopakeri, ¹⁹ kenpa'ti Judas Iscariote Jesúsén huamata'moneri o'nuyate. Judas Iscariote huakupete Jesústaj kanarake'po ya'bahuatitotiakapet.

"Toto' huairia Jesústaj o'teyya'." Fariseo huanmadika'eria nama'da on'huaa'uyate.

(Mt. 12.22-32; Lc. 11.14-23; 12.10)

Nogok huanigpeika'eri Jesúsere jakyo on'kuduyate. ²⁰ Onte'ti huakka'da aratbut ogkupopaknok menpa' bapehue'dik o'ne'uyate. ²¹ "O'segpakpo o'kika'." Aratbuta on'batia'paknok Jesúsén huabeta kenda on'nopoedepo a'tohuya'po on'huatiakuyate.

²² —Beelzebú toto' huairi o'nopo'toepo o'teyya'nok Jesúsá toto' nokiregtaj o'makenika'. —

Moisésenba' huamanmadika'eria on'batia'pakuy. Jerusalénya' on'tiakde'uyate.

23 “Nama'da on'nopo_{enig} Moisésenba' huamanmadika'eritaj a'manopo_{eaya}'po menhuatiakpo men'pee',” Jesús a o'mana'depo konig o'e o'manbatia'pakpo:

—Menpa' toto'a huata' toto'taj en'dik ya'et. Ehue', enhue'dik o'e. 24 Ondariyoyo' huae'eri gobierno huairi huayahuaya e'barakika'nayo gobierno huairi to_{ehue}'dik o'neapo. 25 Kenpa'ti onyoyo' huae'eri e'batuktukta' on'pakpo on'bakkupopak. E'baraknayo ehue'dikda o'ne. 26 Konigti toto' huairi huayahuaya e'magka'nayo a'ti ehue'dik ya'neapet.

27 Huabokereka huairien e'tamaika' jekbakayta' e'paknayo ba'tinuku'dik kenpa'ti itakpi'tinuku'dik o'e. Huairitaj o'tinukudepo okbakaydik o'e. Donayo teyda ij_{jey}. Toto' huairitaj tinuku'dik ij_{jey}. Toto' huairien huanaba' maendik ij_{jey}.

28 Aratbut dakhuea'da eka'nayo kenpa'ti Diostaj dakhuea'da e'huaa'nayo nopo'tihueke'dik o'e Diosa. 29 Diosen Nokiregtanayo dakhuea'da e'huaa'nayo Diosa bakkahueahue'dik o'e. Menokapi' bakkahueahue' o'eapo Diosa. Diosen Nokiregtaj dakhuea'da o'huaa'uyate Diosa okkahuehue' o'unhuahuika'apo. Buttida ij_{jay}. —Jesús a o'mana'uyate.

30 “Dakhuea' nokirega Jesús taj o'nopo'toe.” Moisésenba' huamanmadika'eria nama'da on'huaa'nok Jesús a kenpa' o'mana'uyate.

*Jesúsen huayē Jesúsen huama'buyere
on'huatiakuyate.*

(Mt. 12.46-50; Lc. 8.19-21)

³¹ Kenoka' huayē Jesúsen huama'buyere on'huatiakuynig'a huakka'nada ogkupopaknok bidtemon on'boato'po "bo'huatiakne. Yana'," ona'nok ³² huakka'da aratbut on'tikupohuadpo,

—O'nen huayē o'nen huama'buyere aratbut-tiokpeyon mo'nigbone. On'taj bo'ukne. — O'nona'uyate.

³³ —Be do'hued huayē ya'et. Do'hued huama'buy be ya'net. —Jesúsa o'mana'po,

³⁴ kenomey en'tikupohuadtaj o'tiokpokubere'po, —Inomey do'hued huayē do'hued huama'buy o'ne. ³⁵ Kenda Dios o'paknok aya'ada ogkika'po do'hued huama'buy do'hued huaidpo do'hued huayē o'ne. —Jesúsa o'mana'uyate.

4

*Huabakidena'eri a'manopoeyaya'po
o'manbatia'pakuyate.*

(Mt. 13.1-9; Lc. 8.4-8)

¹ Onte'ti huaboa'da Jesúsa o'manmadika'po e'pog akta'bogpete o'manmadika'uyate. Huakka'ada aratbut ogkupopaknok kusi'pe e'betyo o'huadato'po huakka' aratbutnayo akta'bogpete ogkupopakuyate. ² Konig Diosen Huairitaj yanoknopoeapet a'manopoeyaya'po o'manbatia'pakonhua'po o'manmadika'po nogda nogda o'manbatia'pakpo o'manmadika'po,

³ —Yan'pee': Huabakidena'eri a'bakidenaya'po o'hua'uyate. ⁴ Nogyon nogyon o'bakidena'po sue'da dagte o'kidbakotapo, bakoy o'batiakpo

o'kidye'kea'uyate. ⁵ Sorok buruj huidbate sue'da o'kidbakotuyate. Kenta' idada o'kerekuy. Sorok buruj o'epo idada o'kerekuy. ⁶ Ken diga' o'ta'tedepo eyya' o'pakpo sue'da hua'ihuit o'epo o'ay'uy. ⁷ Nog huakid okpota'pidsi'bayo o'kidbakotea'po sue'da o'batipakbonig'a okpota'pidsi' diga' o'bakerekpo huakpitaj o'batibuk'uyate. ⁸ Nog huakid huadak sorokteda o'kidbakotea'uyate. O'batipakbodepo o'bakerekdepo huakka'kidada ogkupahuad'uyate. Noga huakpia treinta huakid ogkupaepo noga huakpia sesenta huakid ogkupaepo nogda cien huakid ogkupaep'uyate. —Jesúsa kenda o'manbatia'pakdepo, ⁹ —Be'api' e'nopo'e'ta' e'paknayo daka' yan'pee'. Bo'peokhuadne. —Jesúsa o'mana'uyate.

Huakka'ada nopoenkahue'dik ka'ne'po Dios Huairi konig o'e, Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadikika'uyate.

(Mt. 13.10-17; Lc. 8.9-10)

¹⁰ Huakka'ada aratbut en'bakhuade'te Jesús en huanigpeika'eri doce huanigpeika'eriereyo'da o'nepo, "Ken huabakidena'eri ken konig o'e huaboa'da on'manbatia'paknigtaj nopogkahue' o'ey. Oro'taj daka' mo'nopo'e'a'." Jesústaj o'nona'uyate.

¹¹ —Dios huairitaj konig aratbuta yan'nigpeika'apet opudtanayo daka' e'manopo'e'a'ta' ijpaki. Nogomeytaj e'manopo'e'a'ta' pakhue' ijjepo ken konig o'e ijmanbatia'pakikay. ¹² En'tiahuayada daka' tiahuayhue' o'neapo. En'pee'ada nopogkahue'

o'neapo. Nopo'koreahue' ka'ne'po Diosa bakkahueahue'dik kamagke'po Dios Huairi konig o'e ijmanbatia'pakikay. —Jesúsa o'mana'uyate.

*Huabakidena'eri konig o'e kan'nopoenke'po Jesúsa huanigpeika'eritaj daka' o'manopoqa'uyate.
(Mt. 13.18-23; Lc. 8.11-15)*

¹³ —Huabakidena'eri konig o'e nopogkahue ee'nayo nogdakon e'manbatia'paknayo menpa' nopogka'dik mo'eapet. ¹⁴ Ken huakid huabakidena'eri o'bakidenea'nig Diosen huadak hua'a o'e. ¹⁵ Kenda huakid dagte o'kidbakot konig aratbuta Diosen huadak hua'a on'peeato'nig'a idada toto'a huahua' huanopoya' Diosen hua'ataj o'bakkaynok kenpa'da o'noknopoebatikapo. ¹⁶ Huakid huidbayo on'kidbakot konig aratbuta Diosen huadak hua'ataj durugda on'peeato'nig'a. ¹⁷ Konig sigda hua'ihuit huadak hua'a sigda o'noknopoedepo daka'nigpeonhuahued o'nepo on'nigpeeato'nig'a. Nogok Diosen huadak hua'a huaknopo'eri o'nenok aratbut on'batieriknok kenpa'ti castiga on'magka'nok ida o'noknopoebatikapo. ¹⁸ Nog okpota'pidsi'bayo o'kidbakot. Ken konig aratbuta huadak hua'a on'peepo on'peenig'a. ¹⁹ Nogok nogta' nogta' on'mamepuke'po kenpa'ti katepi' on'tiahuayika'nigtaj nogiti nogiti on'pakpo huakka' e'matoe'ta' on'pakpo, huakka' e'matoe'nayo durugda ijjeapoy nama'da on'nopo'neg'a nogta' nogta' on'eretpakpo onte'ti Diosen kahue' o'nika'apo. Sigda sigda Diostaj o'noknopoebatikapo. ²⁰ Huakid huadak sorokyo o'kidbakot konig aratbut huadaknopo'da huadak

hua'a daka' on'nigpeeonhuahuika'po Diosen batikhue'da huadakda ogkadhuahuika'po Diosensi'po o'ne. Noga suhuignada on'nigpeika'. Noga huakka'mon on'nigpeika'. Noga huakka'nanada on'nigpeika'apo. —Jesúsa huanigpeika'eritaj o'manmadika'uyate.

Jakkiregya' huakjeytaj o'batia'pakpo Jesúsa o'manmadika'uyate.

(Lc. 8.16-18)

²¹ Nog Jesúsa o'mana'po:

—Sikyo jakkiregya' huakjey e'bakpakte kosa huakjeyte tiokkubukhue'dik o'nika'. Kenpa'ti huataytoyo huakjey huadahue'dik o'nika'. Kutopate huakjey on'huada'ika'.

²² Ken konig Diostaj eknope' oy konig e'iregireg nogok aya'ada on'nopoepo, aya'ada on'tiahuayapo. ²³ Kenda o'nona'ne daka' yan'pee'.

²⁴ Huadak hua'atayo'da daka' yan'nigpeika'. Sigda e'bayoknayo sigda Diosa bo'yokapone. Huakka' e'bayokika'nayo Diosa huakka' bo'yokapone. Konigti Diosen huadak hua'ataj daka' e'nigpeika'nayo Diostaj 'urunanada moknopeapo. ²⁵ Sue'da e'peenayo sue'da eknope'nayo Diosa kaknope'po bo'tihuapokapone nogiti nogiti Diostaj moknopeapo. Daka' peehue' ee'nayo Diosen huadak hua'ataj oknopehue' ee'nayo kenda mo'nopoenigtaj Diosa bokkayapone. Onte'ti oknopehue'dikada mo'eapone. —Jesúsa o'mana'uyate.

Dios Huairitaj huaknope'eri ken konig huakid o'tipakbopo o'kerekapo.

²⁶ Nogiti Jesúsa o'mana'po:

—Dios Huairitaj huaknopoe'eri in konig o'e: Huabokerekpi' e'borute o'bakidena'po ²⁷ ken o'taybedpo nogok o'taybedpo nogok huakid o'tibopo o'kerek. Monig tibodik ya'et nopohue' o'e. ²⁸ Sorokyo o'enok o'tipakbopo o'kerek. Huabokerek tihuapokhue' ee'tada o'kerek. Huakkuru huakpi, huametpikon o'kerek konig huakka' huakid o'magkupapakpo ²⁹ e'maboyogde'te agkupaeya'po ta'bayo o'hua'apo o'boyognok ogkupaeya'apo. —Jesúsa o'manmadika'uyate.

Konig mostaza huakid o'tipakbopo huaboro'nanada o'kerekika'. Ken konig huakka'nanada Dios Huairitaj huaknopoe'eri o'neapo.

(Mt. 13.31-32; Lc. 13.18-19)

³⁰ Onte'ti Jesúsa o'manmadika'po:

—Dios Huairitaj huaknopoe'eri ken konig o'neapo ijmanbatia'pakapoy. ³¹ Dios Huairitaj huaknopoe'eri konig mostaza huakid o'ne. Mostaza huakid suhuigkidda o'epo ta'bayo on'tukika'. ³² E'batukde'te nogok o'tipakbopo huaboro'nanada o'kerekika'. Huaboro'nanada o'enok hua'opite huakka' bakoya on'pakka'ika'. Ta'huiokte ika'dik o'ne. Ken konig oy sue'da Dios Huairitaj huaknopoe'eri o'ne. Nogoknayo huakka'nanada huaknopoe'eri o'neapo. —Jesúsa o'manmadika'uyate.

Huakka' aratbut egkupopakte Dios Huairitaj huaknopoe'eri o'noknopoeapo ken konig o'eapo

Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

(Mt. 13.34-35)

³³ Ken konig Jesúsa o'manmadika'po konig Dios Huairitaj yan'nigpeunhuahuika'apet nogda nogda o'manbatia'pakika'po. Keniga'da eanopoikapa' pee'dik yanet o'manbatia'pakika'uyate. ³⁴ Huakka' aratbut egkupopakte Dios Huairitaj ken konig o'eapo yan'nigpeunhuahuika'apet o'manbatia'pakika'po ke'nen huanigpeika'eritanayo daka' o'manopoea'ika'uyate.

Jesúsa e'hueniri'tone'taj bapoka'tere o'batika'uyate.

(Mt. 8.23-27; Lc. 8.22-25)

³⁵ Ken huame'noe baysik huanigpeika'eritaj o'mana'po:

—E'pog monokteg. —Jesúsa o'mana'uyate.

³⁶ Ken huakka' aratbut egkupopakya' o'nokbahua'po kusi'petone'yo Jesústaj o'nontohua'po nog kusi'petone'ere on'hua'uyate.

³⁷ E'pognopoyo enhua'te huaboro'bapokada o'bahuatiakuy. Teya'da o'bapoknok huaboro'da o'hueniri'tone'po diga'da o'huekudpo huata'kotdikte o'uyate. ³⁸ Jesús nayo huata'pakte colchónte o'tay'uyate. On'maboa'po,

—Huata'kotdikte o'ene, Huamanmadika'eri. ¿Menpa' mepu'kehue' i'e? —Jesústaj o'nona'uyate.

³⁹ Ken Jesús o'mabodpo, “Yabatik, bapokhue' yae'. Huenirihue' yae'.” Jesúsa ona'nok o'batikanpo bapokhue' o'epo kenpa'ti huenirihue' o'uyate.

40 —Mena'po diga' mome'puk. Mena'po do'taj oknopogehue' mo'e. —Jesúsa huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

41 Huakka'da on'mepu'kepo,

—¿Kenpihuay, in huabokerek be ya'e? Kentaj bapoka o'nigpee kenpa'ti e'poga o'nigpee. — Huanigpeika'eria huayahuaya on'batia'pakuyate.

5

Huabokerektaj huakka'ada toto' nokirega on'nopo'tog'uyate.

(Mt. 8.28-34; Lc. 8.26-39)

1 Ken akodpen Gadara huadaribayo o'betato'uyate. 2 Jesús e'kotde'te kubarakbaya' nogbokerektida o'huatiakuyate. Kentaj dakhue'da nokirega o'nopo'tounhuahuika'uyate. 3 Kubarakbayo o'noika'uyate. Kentaj sirobijtone'a tinukuhue'dik o'nuyate. 4 Nogok nogok sirobijtone'a huaba'ta'koypi' kenpa'ti hua'itakpi on'tinuku'ea'nig'a teyda o'epo sirobijtone'taj o'tipukpukika' kenpa'ti o'bakpukika'uyate. Kentaj togehue'dik o'nuyate. 5 Huame'noe kenpa'ti sikyo o'hua'epo ote'yo kenpa'ti kubarakya' o'sagkia'ika'po huida huata' o'bitakpo o'ayagsikatoka'po o'kika'uyate. 6 Jesústaj o'tiahuaypo huikudate o'tisakotuyate.

7-8 —Ken huabokerektaj yakorok, dakhue'da nokireg. —Jesúsa ona'nok huabokereka 'utta'da oa'tokpo:

—¿Mena'po do'taj o'huatiak, Jesús? Dios kutayo huae'erien Huasi'po i'ene. Diosa be'tihuapoke'

kenpa'da castiga ogkahue' mee'. —Jesústaj 'utta'da ona'uyate.

⁹ —¿Katedik i'e? —Jesúsa ona'uy. Huakka'da nokireg o'nenok,

—Do'hued huadik o'e "Huakka'," ¹⁰ adyonda oro'taj ta'monahue' moe'. —Jesústaj diga' o'nona'uyate.

¹¹ Kente ote'te huakka'da huakyari' on'pe'nok,

¹² —Huakyariere a'eya'po yan'kud, oro'taj yamana'. —Jesústaj dakhue'da nokirega o'nona'nok,

¹³ —Yan'kud. —Jesúsa e'mana'te nokirega huabokerektaj o'nenonpo dos mil huakyaritaj on'huankudonnok aya'da huaduk on'bahuarakpo kubogyo on'baajpo e'pogyo on'bata'ko'tuyate.

¹⁴ Huakyari' huamatoe'eriomeya kenda on'tiahuaydepo on'mepuke'po a'manbatia'pakya'po huakka' jakyo on'bake'tuyate. Ta'bayo kenpa'ti a'manbatia'pakya'po on'hua'uyate. Kenda Jesúsa o'ka' on'peedeipo Jesústaj on'huahua'po

¹⁵ o'nokyepo ken huabokerektaj huakka' dakhue'da nokirega huaboa'da en'maorokonde' on'tiahuay'uyate. Ken huabokereka daka' e'huadpo yudtaj o'otpo huadakda o'epo huadakda o'nopoepo. Kentaj on'tiahuaydepo on'me'pukuyate. ¹⁶ Aratbut keyo Jesúsere e'huaea on'tiahuaydepo kenda Jesúsa o'ka'de eatiahuay'a huakka' jakyo huae'eritaj on'manbatia'pakpo, Jesúsa dakhue'da nokiregtaj o'maoroka'de kenpa'ti huakyariyo en'huankudonde'te huakyari' huaduk on'bahuarakpo e'pogyo on'bata'kotnig on'manbatia'pakuyate. ¹⁷ Kenda

on'pēdepo “Oro'enbaya' yahuade'.” Jesústaj digá'da o'nona'uyate.

¹⁸ Jesús kusi'petone'yo a'huaya'po e'huadde'te ken huabokerekyá' dakhue'da nokireg okoroka'nigá “onere e'hua'ta' ijpaki,” Jesústaj ona'nok,

¹⁹ —Doere huahue' yae'. O'nen jakyo yahuati'. O'nen huabettaj yamanbatia'pak. “Dios Huairi me'tinepahui'po be'yarea'dene.” Daka' yamanbatia'pakti'. —Jesúsa ken huabokerektaj ona'uyate.

²⁰ Ken huabokereka a'manbatia'pakuaya'po o'hua'po Decápolis huadaribayo huakka' jakyo huaboa'da o'manbatia'pakonhuahua'po “Jesúsa dakhue'da nokiregtaj mekmaename'ne, be'yareame'ne,” o'manbatia'pakonhuahua'uyate. Aya'ada on'pēdepo “Kenpihuay, 'urunanada Jesús Huairia o'kame'te,” on'batia'pakuyate.

Jairoen huayobutaj o'noyhuada'uyate. Kenpa'ti ettone' Jesús en yudtaj o'nejdepo o'yarud'uyate.

(Mt. 9.18-26; Lc. 8.40-56)

²¹ Onte'ti akodpen kusi'petone'yo Jesús e'kumejde'te akta'bogpete huakka'ada aratbuta on'tikupopakuyate. ²² Jairo judío en huaitake' jak huairi o'uyate. Jesústaj o'huatiakpo o'tiahuaydepo hua'ite huikudate o'tisakotpo,

²³ —Do'hued huayetsi'po huabueydikte mekene. Betayare'po kanoe'po huaba'a be'tatibata'tepo doere bohua'. —Jesústaj digá'da ona'uyatenok.

²⁴ Jairoere Jesús o'hua'uyate. E'hua'te huakka'ada on'tahua'po aratbutpoya' a'daya'po o'nogka'uyate. ²⁵ Huakka' aratbut

egkupopakyo ettone' o'epo dakhue'da o'epo doce huabayok o'tipokde mimi batikhue' o'unhuahuika'uyate. ²⁶ Nogtaj nogtaj

huamadakka'eritaj o'bahuahuae'ika'uynig'a aya'da ke'nen huakupe e'yoktada yareahue' o'epo nogiti nogiti o'dakhue'pakika'uyate.

²⁷ Jesúsá huakka'tada o'bayarea'ika' aratbuta on'batia'paknok o'peedepo Jesúsá'piyen o'huatiakpo egkupopakyo Jesúsén yudtaj o'nejpo, ²⁸ "Ke'nen yudtaj e'nejnayo ijyareapoy." Huanopo'ada o'nopoepo, ²⁹ o'nejpo mimi o'batikonpo "ijyarudi" o'nopoeyate. ³⁰ Betapi' huaboa'da ijyareadi Jesúsá o'nopoepo huakka' aratbutyo huata'piyon o'korudpo,

—¿Be'a me'nej? —O'mana'nok.

³¹ —Huakka'ada aratbutpoya' monda'ene a'daya'po mogka'ne. "¿Be'a me'nej?" ¿Mena'po ia? —Jesúsén huanigpeika'eria o'nona'uyate.

³² Jesúsánayo be'a me'nejne o'nopoepo o'tiokpokubere'uyate. ³³ Ken Jesúsá be'yareadne ettone'a o'nopoedepo diga'da o'me'pukpo Jesúsáj o'huahua'po hua'ite huikudate o'tisakotpo, "o'nejne idada ijyarudi," Jesúsáj buttida ona'uyate.

³⁴ —Do'taj oknopoēnok o'yareaddene. Dakda i'epo daka'da yahuati', sion. —Jesúsá ona'uyate.

³⁵ Jesúsá ettone'taj e'batia'pakte Jairoen jakya' huabokerekakon okyeyakpo,

—O'nen huayetsi'po o'bueyde. Huaman-madika'eritaj totiakhue' yae'. —Jairotaj o'nona'uyate.

³⁶ Jesúsánayo kenda o'peepo nigpeehue' o'epo,

—Me'pukhue' yae'. Do'hua o'yarea'apo meknopoe'. —Jesúsa Jairotaj ona'uyate.

³⁷ —Pedro Jacobo Juanereyo'da do Jairoere hua'dik o'ne. —O'mana'po o'hua'po ³⁸ huairien jakyo okyeyakdepo huakka' aratbuttaj o'batiahuay'uyate. Ettone'si'po e'bueyta' diga'da on'bahuikpo on'sagkia'uyate. ³⁹ O'kuddepo,

—Mena'po bo'sagkia'po diga'da mo'bahuik. Ettone'si'po bueyhue' o'e. O'taypo o'e. —Jesúsa o'mana'nok,

⁴⁰ Jesústaj on'tierikuynig'a aya'tada o'maoroka'depo ettone'si'poen huaoj huaye ke'nen huatahua'eretere ettone'si'pobuey e'huedyo o'batokudpo, ⁴¹ mune'yoen huaba'ta' o'ba'padpo,

—“Talita, cumi.” Yabo', mune'yosi'po, ona'ne. —Jesúsa ona'uyate.

⁴² Idada mune'yosi'po o'bodpo o'huae'uyate. Doce huabayok o'toe'uyate. Diga'da on'mepuke'po “kenpihuay” oda'uyate. ⁴³ “Ken bo'tiahuaynig betapi' manbatia'pakhue' yane'.” Ighua'da o'mana'po, “mune'yosi'potaj aypopi' yan'yok,” o'mana'uyate.

6

Nazaretyo Jesús o'ika'uyate.

(Mt. 13.53-58; Lc. 4.16-30)

¹ Ken, keya' on'bakhua'po huanigpeika'eriere Jesús huaenbayokon okye'uyate.

² Okmapie'ahuaddik huame'noe e'ede'te judioen huaitake' jakyo huaboa'da o'manmadika'uyate.

'Urua'nanada o'manmadika'nok judío aratbut on'peedepo on'mepuke'po,

—¡Kenpihuay! 'Urua'da o'nopoē. Menpapi' huakka'da yanopoē'. Meyopi' huaboa'da huakka' yanopoē'. Ka'bayare'po be'a yateyya'.³ Huamenhuesa'eri o'ēnig'a, Maríaensi'po o'ēnig'a. Jacobo ke'nen huama'buy o'ē José Simón Judas. Jesús en huidpopi' oro'ere o'nika'. —Oda'po onte'ti e'peeta' pakhue' o'nepo konig digda on'huanopoē'uyate.

⁴ —Nogbayo huāē'eria Diosen huamanbatia'pakeritaj e'peeta' on'pakika'. Huadakda o'ne. E'bahuaa'ta' on'pakika'. Ke'nenbayo huāē'erinayo e'peeta' pakhue' o'nika'. Huadakda o'ē. E'bahuaa'ta' pakhue' o'nika'. Konigti ke'nen huabet ke'nen jakyo huāē'erikon e'peeta' pakhue' o'nika'. —Jesúsa Nazareteritaj o'mana'uyate.

⁵ Keya' Jesústaj eknopoē'ta' pakhue' o'nenok konig Dios teyda ka'dik o'ēnig Jesúsa kahue'dik o'ēnig'a kenyo'da sue'da dakhue'da o'tibata'tea'po o'bayarea'uyate. ⁶ Ke'nenbayo huāē'eri eknopoē'ta' pakhue' o'nenok Jesúsa kenpihuay o'nopoē'uyate. Nogok nogda nogda huakka' jakyo meyohue'da o'manmadika'uyate.

*Huanigpeika'eritaj kanmanmadike'po
o'mata'mona'uyate.*

(Mt. 10.5-15; Lc. 9.1-6)

⁷ “Menhuatiak.” Jesúsa doce huanigpeika'eritaj o'mana'depo nogda nogda botta' nogyo nogyo o'mata'mona'po,

—Doa o'nona'nok dakhue'da nokiregtaj maoroka'dik mo'eapone. ⁸ Dagte

bo'huahuudhuahuika'po katepi' tohuahue' yanikati'. Oteypaj nogtiyo'da yan'tohua'. Huenpu aypo huakupepi' tohuahue' yane'.
 9 Hua'iot yan'otpo, nogtida 'opiot yan'otpo nogda tohuahue' yane'. 10 Jakyo bo'kuddepo keyoyo'da yanikati'. Huakka' jakya' yan'hua'epo keyo yan'tayikati'. 11 Jak huatae'eria opudtaj pakhue' ee'nayo kenpa'ti e'peeta' pakhue' ee'nayo ken jakya' huakka' jakya'pi' yan'bakhuati'. Yan'orokdepo Diostaj dakhuea'da o'ka'dey aya'ada kan'nopo'e'po soroka e'itimabette yan'itihuekeadti'. Kenomeytaj Diosa diga'nanada castiga o'magka'apo. Sodoma huakka' jak huae'eritaj kenpa'ti Gomorra huakka' jak huae'eritaj sue'da castiga o'magka'apo. — Jesúsa doce huanigpeika'eritaj o'mata'mona'po o'mana'uyate.

12 Ken doce huanigpeika'eria on'bahua'udhuahuika'po nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo on'hua'po huadak hua'a on'manbatia'pakpo “yan'nopo'korea', Dios Huairitaj yanoknopo'e',” on'mana'po 13 dakhue'da nokiregtaj on'maoroka'po kenpa'ti dakhue'taj huasihuaa on'batikubata'tepo on'bayareaduyate.

Juan bautista o'bué'uyate.
(Mt. 14.1-12; Lc. 9.7-9)

14 Jesúsa 'urua'nanada o'kika'nig huabada aratbut on'batia'pakika'nok Herodes huairia o'tipeedepo,

—Ken Juan bautista o'etaj. Huakudaka'da ee'tada Diosa o'noyhuadame'tenok 'urua'da

o'kika'te. —Herodes nama'da o'nopoepo Jesús taj o'tia'pakuyate.

15 —Elías Diosen huamanbatia'pakerikudak o'noyhuadme'te Jesús o'etaj. —Nogomeya on'batia'pakuyate.

—Diosen a'neneri huamanbatia'pakeri Jesús o'etaj. —Nogomeya on'batia'pakuyate.

16 Herodes kenda o'peepo,

—Ke'na Juan o'etaj. Juantaj yan'huerenokteg i'mana'meynig'a o'noyhuaddepo Jesús o'etaj. —Herodesa oa'uyate.

17 Herodías o'paknok Herodes huairi Juantaj huabakudā jakyo o'kudame'te. Herodías Herodesen huama'buy Felipeen huatoe ee'tada Herodesa o'koreame'tenok.

18 —Huama'buyen huatoe koreahue'dik i'ene. —Juana ona'nok 19 Herodías Juantaj diga' o'huadiaypo e'arakta' o'paknig'a arakhue'dik o'eme'te. 20 Juan huadakyoda o'kika' kenpa'ti Diosenyo'da o'kika' Herodesa o'nopoepo Juantaj daka' o'tiokikame'nok Herodías arakhue'dik o'eme'te. Juantaj o'peepo nopoenkahue' ee'pi' durugda o'peeme'te. 21 Herodesen cumpleaños fiestate Juantaj arakdik ijje Herodíasnayo o'nopoeme'te. Fiestate Herodesen huairi Galilea huairitaj o'batobapeme'te. 22-23 Herodíasen huayobu o'bahuakudpo baile e'nigete huairi Herodesere huakka'da on'durugpakpo,

—Katepi' i'paknig mena' o'yokapone. Huakka'pi' i'paknig o'yokapone. Buttida ijjay. —Herodesa Herodíasen huayobutaj ona'uyate.

24 Huayetaj o'huahuatupo,

—¿Katepi' ona'dik ijje? —Oname'te.

—Juan Bautistaen huaku beyok. Yana'. —
Oname'te.

²⁵ Herodes huairitaj o'huahua'depo,

—Oyedda baegte Juan Bautistaen huaku beyok.
—Mune'yoa oname'te.

²⁶ Herodes kenda o'peedepo pai'da eknopoeada
“Aya'da katepi' on i'pak menati' kenda iyyokapoy.
Buttida ijjay.” Oa'nig. Aya'ada on'peenok
nogda ea'ta' pakhue' o'epo ²⁷ “Huabakuda' jakyo
yahuati'. Juantaj yahuerenokteg. Yagkutotiak.
Herodiasen huayobutaj yayok.” Herodesa
sorotataj oname'tenok ²⁸ huabakuda' jakyo
Juantaj o'huerenoktegpo baegte o'totiakpo
Herodiasen huayobutaj o'yokme'nok ke'na
huayetaj o'yokme'te.

²⁹ Kenda Juanen huanigpejka'eria
o'noknopoedepo on'tiakpo huabuey on'tohua'po
ogkubarakka'uyate.

Cinco mil huabokerektaj Jesúsa aypo o'bia'po

o'batobape'uyate.

(Mt. 14.13-21; Lc. 9.10-17; Jn. 6.1-14)

³⁰ Nogok Jesúste doce huamata'moneria
on'koredepo kenda o'kadhuahua'mey
Jesústaj o'nonbatia'pakuyate. Aya'da

o'manmadikika'mey o'nonbatia'pakuyate.

³¹ Huakka'nada on'batiakika'nok
on'bahua'ika'nok menokapi' bapehue'dikda
o'nepo,

—Monhua'. Kente aratbut ehue' e'nika'yo
okmapie'ahuaddik a'eya'po monhua'. —

Jesúsa o'mana'uyate. ³² Kente aratbut
ehue' e'nika'yo kusi'pete Jesús ke'nen

doce huamata'moneriere on'bahua'uynig'a.
³³ En'hua'te huakka'ada on'batiahuaypo
 Jesústaj on'nokie'po aya' huakka' jakya' keyo
 yan'betapet on'nopoepo on'baketonhua'po
 huakkuruda on'bakye'uyatenok. ³⁴ Jesús
 o'kotpo huakka'tada o'batiahuaypo kenomey
 konig oveja o'nepo huabet toehue'onig
 o'nenok Jesús a o'matinepahui'po huaboa'da
 o'manmadika'uyate. ³⁵ Huaboa' e'sikonyakte
 Jesústaj on'huatiakpo,

—O'sikde. Iyo aratbut ehue' o'ne. ³⁶ Aypo
 toehue' o'nenok nog jakyo nog jakyo huakka'
 jakyo meyhue'da aypo kan'baepo yamata'mona'.
 —Huanigpeika'eria o'nona'uynig'a,

³⁷ —Opuda aypo yan'bayok. —Jesúsa
 o'mana'nok,

—¿Aypo a'bayokya'po docientos denario huaku-
 pea pan kabae'po menpa' hua'dik o'e oro'? —
 Huanigpeika'eria o'nona'uyate.

³⁸ —¿Meniga' pan mo'toe? Yan'hua'po
 yan'tiahuay'. —Jesúsa o'mana'uyate.

On'nopoedepo,

—Huabaniga' pan botta' biigyo'da o'toey. —
 Jesústaj o'nona'uyate.

³⁹ “Huakupo huakupoa' mirebate yan'bahua'd.”
 Jesús a o'mana'nok ⁴⁰ cien kenpa'ti cincuenta
 huakupo huakupoa' on'bahua'duyate. ⁴¹ Ken
 Jesús huaba'te cinco pan botta' biigere o'bapadpo
 kurudyo o'mabopo Diostaj dakiti o'tiona'pakdepo
 pannopote o'posakea'po huanigpeika'eritaj
 kan'bayoke'po o'bayoke'uyate. Botta'
 biigkon okpukpukpo aya'tada o'bayoke'uyate.

⁴² Aya'ada on'bape'po noteyya' ogka'uyate.

⁴³ On'tiokayonpo doce kusogyo hueda'da huata'suj on'dohuea'uyate. Pan biig huaboro' huaenmo boro'ta'sujmonere on'tihueda'uyate.

⁴⁴ Cinco mil huabokerek ken pan on'bape'uyate.

Jesús huahuētiudte o'huae'uyate.

(Mt. 14.22-27; Jn. 6.16-21)

⁴⁵ “Kusi'peyo yan'kudpo Betsaidayo akudpen huakkuru yanoktegti.” Jesúsa huanigpeika'eritaj o'mana'depo huakka' aratbuttaj jakyoda o'mata'mona'uyate. ⁴⁶ O'mata'mona'depo Diostaj a'tiona'pakya'po Jesús ote'yo o'behuikpo ijhue'da o'tiona'pak'uyate. ⁴⁷ E'sikde'te kusi'petone'

e'pognopoyo o'enig'a Jesúsyoda huadarite o'uyate. ⁴⁸ E'pognopoyo diga' o'bapoknok e'nokhuayaga'tada huahue' o'nuyate. Sikyoedda Jesúsa huahuētiudte o'bahuatiakpo meyo'hue'da o'batipokaynig'a, ⁴⁹⁻⁵⁰ huahuētiudte e'huae'taj huanigpeika'eria on'tiahuaypo aratbuten nokireg o'e on'nopoepo huakka'da on'me'pukpo on'sagkia'uyate.

—Me'pukhue' yane'. Do ijje'y. —Jesúsa o'mana'uyate.

⁵¹ Kusi'petone'yo o'kudpo huanigpeika'eriere on'huaduyate. E'kudte bapoka o'batikon'uy. Huakka'nanada on'mepuke'po “kenpihuay” oda'uyate. ⁵² Jesús o'paknok Diosa pan o'biame' nopenkahued kenpa'ti Jesús Diosen Huasi'po o'e oknopoehued o'nenok diga'nanada on'me'pukuyate.

Genesaretyo Jesúsa o'bayarea'uyate.

(Mt. 14.34-36)

⁵³ E'pogtone' o'noktegedepo Genesaret huadarib-ayo on'betdepo o'nokye'uy. ⁵⁴ En'kotde'te Jesús o'e aratbut o'nokie'depo, ⁵⁵ Jesúste dakhue' e'huae' a'manpatotiakya'po nogyon nogyon on'baketpo huaboa'da Jesúste asukte on'manpatotiakuyate. ⁵⁶ Meyopi' Jesús o'hua'epo jak kuruyo huakka' jakyopi' dagte dakhue' e'huae' on'manpahueda'po "O'nen huaok huakubogpi kan'nejatue'po," Jesústaj diga' o'nona'nok aya'ada on'nejdepo Diosa o'bayaread'uy.

7

Huanopoya'da dakhuea'da on'nopoepo Diostaj dakhuea'ogkika'.

(Mt. 15.1-20)

¹ Nogok Jerusalénya' fariseo huairi Moisésenba' huamanmadika'eriere on'tiakdepo Jesústaj on'huahua'uyate. ² Konig adhuea'pane' bapehued on'bakoyo'ika'uyatenig sue'ada Jesúsen huanigpeika'eria konig kahue' o'nika'po ba'koyohue'ada on'bapika'nig judío huairia on'batiahuaypo "dakhuea'da ogkika'," on'huaa'uyate. ³ (Konig adhuea'pane' ogkika'uyatenig aya' judíomey fariseoere ogkika'po aypo bapehued huakka'da on'ba'koyo'ika'. ⁴ Kenpa'ti aypo huabae' jakya' on'tiakpo bapehued on'ba'koyo'ika'. Vasos, platos, ollas, kutopatak on'ba'koyoa'ika'uyate.) ⁵ Konigepo fariseoa Moisésenba' huamanmadika'eriere Jesústaj o'nona'po:

—A'nenda oro'en adhuea'pane' huada-knopo'da Diosa meknopoepo bapehued

on'ba'koyoika'uyate. Mena'po kenda o'nen huanigpeika'eria nigpeehue'ada ba'koyohue'ada yan'bape'ika'. —O'nona'uyate.

6 —Diosen huamanbatia'pakeri Isaías opud nama'da huanopoe'eritaj daka' bo'timadoya'uyate:

In aratbuta Diostaj o'paki nama'da o'dika'nig'a do'taj huanopoya'da eretpakhue' o'ne. 7 Nama'da do'taj dakiti mo'tiona'pakika'ne. Huabokerekada e'huaa'yo'da on'manmadikika'nig'a.

Isaíasa o'madoya'uyate. 8 Kenda opudomey bo'kika'po Diosen e'mana'ba' nigpeehue'ada konig opuden adhuea'pane' ogkika'nig bo'kika'po vasos platos nogtaj nogtaj bo'kyoa'ika'po nogda nogdakon bo'kika'nig'a. 9 Konig opuden adhuea'pane' on'pakpo ogkika'uyatenig a'kikaya'po Diosenba'taj nigpeehue'ada bo'kika'ne. 10 “O'nen huaojtaj huayetere nigpeika'dik mo'ene kenpa'ti tihuapokika'dik mo'ene. Pai'da ee'nayo bayokika'dik mo'ene,” kenpa'ti “Huaojtaj huayetapi' huasi'poa dakhuea' e'huaa'ika'nayo bueydik mo'ene.” Moisésa o'mana'uyate. 11 “Huaojtehuapa' huayeeretehuapa' aya'da Diostaj o'bayokde'po opudtaj bayokhue'dik o'nene.” Kenpa' be'api' huaojtaj huayetere ona'dik o'ne. 12 Kenpa' ena'nayo huaojtaj huayetere tihuapokhue'dik o'nepo bayokikahue'dik o'nepo nama'da mo'manmadikika'po 13 ken konig adhuea'pane' ogkika'nig bo'kika'po Diosen hua'ataj nigpeehue' mo'ika'po, ken konig nogda nogda nama'da

bo'kika'nig'a. —Jesúsa judío huairiomeytaj o'mana'uyate.

¹⁴ “Iyon yan'batiaak.” Huakka' aratbuttaj Jesúsa o'mana'po,

—Do'taj menigpeepo yan'nopoenka'. ¹⁵ Katepi' e'pe'pi' Diostaj dakhuea' e'ka' ehue'dik o'e. Dakhue'dik ea'nayo, da ea'nayopi' Diostaj dakhuea' e'ka' e'dik o'e. ¹⁶ Do'taj daka' menigpee'. —Jesúsa o'mana'uyate.

¹⁷ Huakka'da aratbut egkupopakya' Jesúsa e'bakhuade' jakyo e'kudde'te “Katepi' bo'pe'po konig Diostaj dakhuea' e'ka' ehue'dik o'e. Ia'nig. Nopoenkahue' o'nepo daka' mona'.” Huanigpeika'eria Jesústaj o'mona'uyate.

¹⁸⁻¹⁹ —Menpa' opud kenpa'ti nopoenkahue' mo'e. Katepi' mo'bape'po hua'aypoyo o'kudika'po huaminyo o'hua'po huaminya' ken o'orokika'. Huanopo'yo kudhueada Diostaj dakhuea' e'ka' ehue'dik o'e. —Jesúsa o'mana'uyate.

Kenda oa'nok katepi' aypo huaenpi' bape'dik o'ene. Aya'da bape'dik o'ene, huaboada on'nope'uy.

²⁰ —Huanopoya'da dakhuea'da e'nope'nayo dakhuea'da bo'ka'apone, dakhuea'da boa'apone. Kennayo Diostaj dakhuea'da o'e. ²¹ Huanopoya'da on'pakpo dakhuea'da on'nope'ika'po, huanopoya'da on'eretpakpo nogen huatoe on'bakdejpo, nogtaj nogtaj on'bakdeika'po, on'huadiaypo on'barakika'po, ²² huanopoya'da on'pakpo on'bereika'po, huanopoya'da nogen en'tamaeta' on'eretpakpo, huanopoya'da dakhuea' ogkika'po, huanopoya'da nama'da on'manika'po, huanopoya'da aya'da

diga'da on'eretpakika'po, huanopoya'da
 digda on'bahuahuayika'po, huanopoya'da
 on'bahuae'ika'po, huanopoya'da huata'tada
 on'pakika'po huanopoya'da konig nopoehue'ada
 ogkika'po. ²³ Ken konig huanopoya'da aratbut
 ogkika'nok Diostaj dakhuea'da o'ne. —Jesúsa
 o'mana'uyate.

Esoeri ettone'a Jesústaj oknopoe'uyate.

(Mt. 15.21-28)

²⁴ Keya' Jesús o'hua'po Tiro Sidónere huadarib-
 ayo o'hua'uyate. Jakyo o'kudpo iregireg e'kudta'
 e'paktada sue'ada on'tiahuaynok ²⁵ ettone'si'poen
 huaye idada o'nopoepo Jesús en hua'ite huikudate
 o'tihua'duyate. Ke'nen huayobutaj toto' nokirega
 o'nopo'toenok dakhue'da o'uyate. ²⁶ Ettone' es-
 oeri o'epo sirofenicia huae'eri o'uy. “Do'hued
 huayobutaj toto' nokiregtaj yakoroka'.” Jesústaj
 ona'uyate.

²⁷ —Hueretda judío huasi'po huakkuruda
 bape'dik o'nika'. Huasi'poen aypo yokhue'dik
 kuhuataj. —Jesúsa esoeri ettone'taj ona'nok,

²⁸ —Ee', Huairi. Kuhuanayo kutopatopen
 huasi'poen e'ta'sujkahua' on'bapika'. —Ettone'a
 ona'nok,

²⁹ —Huadagnada mena'nok hua'dik i'e. Toto'
 nokireg huayobutaj o'takorokonde. —Jesúsa
 ona'uyate.

³⁰ Jakyo o'kumejdepo huayobu huatayte dak
 e'unde'te o'huednig o'huahuay'uyate. Toto'
 nokireg o'orokde'uyate.

*Huabokerek a'pakhue'dik kenpa'ti e'peokbettaj
 Jesúsa o'yarea'uyate.*

³¹ Jesús Tiro huadaribaya' o'hua'po Sidónyo o'pokpo Decápolis huadaribayo nog jakyo nog jakyo o'pokpo e'pog Galileayo o'tiakuyate. ³² Keyo huabokerektaj on'huatotiakpo e'peokbet kenpa'ti a'pakhue'dik e'huae', "yatibata'te." Jesústaj o'nona'nok ³³ huakka' aratbutya' o'baktohua'depo o'peokba'kudpo o'bapitisupupo o'no'deya'po, ³⁴ kurudyo o'tiahuaypo, "aaj" oa'po, "yapeokbete'," oa'uyate.

³⁵ Idada o'peokbeteonpo o'noyarudpo huadakda a'pakdik o'uyate. ³⁶ "Kenda ijka'dey nogomeytaj batia'pakhue' yane'." Jesúsa o'mana'nig'a ighua'mon e'mana'tada nogiti huakka'mon kenda on'batia'pakonhua'po. ³⁷ Kenpa'ti Jesústaj on'mepuke'po,

—Aya'tada 'urua'nanada o'kika'po e'peokbettaj o'mapee'a'apo kenpa'ti a'pakhue'dik huaboa'da a'pakdik o'ne. —Aratbuta on'batia'pakuyate.

8

Cuatro miltaj Jesúsa e'batobape'uyate. (Mt. 15.32-39)

¹ Nogok onte'ti huakka'nanada egkupopakte kenpa'ti aypopi' ehue'da o'uyate. Jesús kenda o'nopoepo huanigpejka'eritaj o'mana'po:

² —Inomey aratbut bapa'me'noea' iyoda doere o'nedepo aypobayo' o'nenok ijmatinepahui'po. ³ Jakyoda mata'monahue'dik ijje'y. Huakka'mon bidteda on'tiakme'tenok e'mata'mona'nayo dagta' arogdik o'nenok. —Jesúsa o'mana'uyate.

4 —Iyo aratbut ehue' o'nika'. ¿Meyo aypo o'eyapet? —Jesúsen huanigpeika'eria o'nona'uyate.

5 —¿Meniga' pan mo'toe? —Jesúsa o'mana'nok. —Siete. —O'nona'uyate.

6 “Barakte yan'bahuad.” Jesúsa o'mana'uyate. Siete pan o'ba'padpo, “Dakiti Dios, daka' joka'ne,” o'tiona'pakdepo o'posakea'po huanigpeika'eritaj o'bayoke'uyatenok aratbuttaj on'bayoke'uyate.

7 Sue'da biigkon on'toenok “Dakiti Dios” ona'depo “yan'bayoke',” o'mana'uyate.

8 Noteymeya'da aya'ada on'bape'uyate. Noteymeya'da en'bapepi' siete kusogyo huata'suj huedmeya'da on'dohuea'uyate. 9 Konig cuatro mil on'bape'uyate. “Jakyoda yan'huati',” Jesúsa o'mana'depo, 10 huanigpeika'eriere kusi'petone'yo o'kuddepo Dalmanuta huadariyo o'hua'uyate.

Konig Diosayo'da ka'dik kurudya' katepi' oro' tiahuahue' o'ika'uynig mo'nigka'. Fariseo huairia Jesústaj o'nona'uyate.

(Mt. 16.1-4; Lc. 12.54-56)

11 A'ti fariseomey Jesústaj on'huatiakdepo huaboa'da on'batia'pakpo a'dikdikya'po, “konig Diosayo'da ka'dik kurudya' katepi' oro' tiahuahue' o'ika'uynig mo'nigka',” Jesústaj o'nona'uyate. 12 Huanopoya'da “aaaj” oa'depo,

—“Konig Diosayo'da ka'dik kurudya' katepi' oro' tiahuahue' o'ika'uynig mo'nigka'.” Nama'da o'nona'ne. Konig mona'nig opudtehuapa' kahue' ijjeapoy, buttida ijjay. —Jesúsa o'mana'uyate.

13 Jesús o'bakhua'po kusi'petone'yo o'kudpo akodpen o'hua'uyate.

“Fariseo huairi dakhue'dik e'huae' on'manmadikika'. Keyoj ijjay.” Jesúsaa oa'uyate.

(Mt. 16.5-12)

14 Kusi'pete on'hua'po pan e'tohua'ta' o'nokkahuuduyate. Nogtiyo'da on'to'e'uyate kusi'peyo.

15 —Eya', fariseoen e'bia'ontaj keyoj ijjay. Herodesen e'bia'ontaj keyoj ijjay. —Jesúsa o'mana'uyate.

16 —Pan toehue' o'enek kenda mona'ne. —Jesúsen huanigpeika'eria huaboa'da huayahuaaya on'batia'pakuyate.

17 —Pan toehue' o'ey mena'po mo'batia'pak. Pantaj mepu'kehue'dik mo'ika'ne. Kenda ka'dik ijjeý nopoehued mo'e kenpa'ti nopenkahued mo'ene. Menpa' huanopoya'da oknopoehue'dikda mo'ika'ne. 18 Huakpoa mokpoenig'a menpa' tiahuahue' mo'e. Huapeok bo'peokjene menpa' peehue' mo'e. Pan ijbiamey menpa' bokkahue'de. 19 Cinco mil huabokerektaj cinco pan ijbayokemey. ¿Meniga' kusogyo huata'suj huedmeya'da yan'ohueame'? —Jesúsa o'mana'uyate.

—Doce. —O'nona'uyate.

20 —Cuatro mil aratbuttaj siete pan ijbayokemey. ¿Meniga' kusogyo huedmeya'da yan'ohueame'? —Jesúsa o'mana'nok,

—Siete. —Huanigpeika'eria o'nona'uyate.

21 —Menpa' kenda nopoehued mo'e. —Onte'ti o'mana'uyate.

Huakka' jak Betsaidaya' Jesúsá ekpobigtaj o'yareadyate.

²² Nogok Betsaida huakka' jakyo on'tiakuyate. Jesúsate ekpobigtaj on'totiakpo "yakpotibata'te," o'nona'uyatenok ²³ ekpobigtaj o'ta'koypo huakka' jakya' o'baktohua'po igkusi'huea okpotihueke'po o'tibata'tepo,

—¿Menpa' sigpi' tiahuydik i'e? —Ona'uyate.

²⁴ Ekpobig o'tiahuyatupo,

—Huabokerektaj ijtiahuyaypo konig ohuey on'hua'e. —Jesústaj ona'uyatenok, ²⁵ onte'ti Jesúsá okpotibata'tenok huaboa'da 'urunanada aya'tada o'tiahuy'uyate.

²⁶ —O'nen jakyo yahuati'. Huakka' jakyo huahue' yae'. Kenda o'nigka'ne batia'pakhue' yae'. —Jesúsa ona'uyate.

Diosen Cristo i'ene. Diosa kurudya' me'ta'mona'uyne. Pedroa Jesústaj ona'uyate.

(Mt. 16.13-20; Lc. 9.18-21)

²⁷ Cesarea de Filipino huadaribayo nog jakyo nog jakyo huanigpeika'eri Jesúsere on'hua'epo dagte,

—¿Be o'ea' do'taj aratbuta menhuaa'ika'? —Huanigpeika'eritaj Jesúsá o'mana'uyate.

²⁸ —Juan Bautista on o'e. Noga bo'huaa'ika'ne. On Elías o'e. Noga bo'huaa'ika'ne. Diosen huanmanbatia'pakeri o'e. Nogomeya bo'huaa'ika'ne. —Huanigpeika'eria o'nona'nok,

²⁹ —¿Be o'ea' do'taj opuda on'huaa'ika'? —Jesúsa o'mana'uyate.

—On Diosen Cristo i'ene. Diosen Huasi'po i'enok Diosa me'ta'mona'uyne. —Pedroa ona'uyate.

³⁰ —Kenda ona'ne be'tapi' manahue' yane'. —
Jesúsa o'mana'uyate.

“Ijbueydeapoy.” Jesúsa o'batia'pakpo oa'uyate.
(Mt. 16.21-28; Lc. 9.22-27)

³¹ Jesúsa huaboa'da o'manmadika'po:

—Do huabokerek ijjepo Diosya' iйтиakuy.
Pai'nanada iynopo'eapoy. Judío huairitone',
sacerdote huairi, kenpa'ti Moisésenba'
huamanmadika'erierea do'taj eknopoe'ta'
pakhue' o'nepo men'arakapone. Bapa'me'noe
e'pokde'te Diosa me'noyhuada'apone. ³² —Jesúsa
daka' o'mana'uyatenok Pedroa o'tohua'depo,
“kenpa' ahue' yae', Huairi,” ona'uynig'a

³³ Jesúsa o'batikorudpo ke'nen huanigpeika'eritaj
o'tiahuaypo Pedrotaj ona'po:

—Konig huabokerekada nama'da
on'nopoiika'nig o'na konigti i'nopoiika'po Diosen
e'nopoe' nopoe'hue'da i'ene. Konig totonig ia'ne
yahuati'. —Jesúsa ighua'da ona'uyate.

³⁴ Huanigpeika'eritaj kenpa'ti huakka'da
aratbuttaj menhuatiakde' o'mana'depo
huaboa'da o'manmadika'po:

—Bepi' do'taj e'nigpeika'ta' e'paknayo
katepi' hua'enda on'pakika' ona'ti eretpakhue'
ka'nike'. Ona'ti do'huedyo'da kan'pakike'.
Kenpa'ti do'taj moknopoika'po pai'da nopo'edik
mo'eapet. ³⁵ Kenpa'da hua'enda e'paknayo
Cristoere kurudyo onte'ti nounhuahuahue'
o'nika'apo. Do'taj e'nigpeika'ta' on'pakpo
huadak hua'a huakka' on'pakpo kenpa'da
hua'enda pakhue' o'nepo onte'ti Diosere kenpa'da
on'noeonhuahuika'apo. ³⁶ Aya'ada oy katetapi'

huakka'ta'da on'eretpakpo on'bae'ika'po do'taj e'nigpeeta' pakhue' o'nepo kenpa'da on'bueyapo. Kurudyo Diosere noeonhuahuikahue'dik o'neapo. ³⁷ Diosere a'noeonhuahuikaya'po katepi' Diostaj yokhue'dik mo'epo kenpa'da do'taj pee'dik mo'ika'ne. ³⁸ In aratbut dakhuea'da ogkika'po Diostaj nigpee hue' o'nika'po inomey be'api' do'taj e'nokbira'nayo do'hued e'manmadika'taj en'tobira'nayo nogok do huabokerek ijje'po onte'ti ijtiakdepo kenomeytakon ijbakbira'apoy. Diosya' kurudya' ijhuarakpo Diosa 'urua'nanada megka'nok Diosen huata'moneriere 'urua'nanada ijje'po ijtiakapoy. —Jesúsa o'mana'uyate.

9

¹ —Huakka'nanada Diosen Nokireg on'nopo'toepo Dios Huairitaj daka' on'nigpeika'apo. Kenpa' opudomey huakka'mon bueyhued mo'epo bo'tiahuayapo. Buttida ijjay. —Jesúsa o'mana'uyate.

Jesús o'eypakatuyate.

(Mt. 17.1-13; Lc. 9.28-36)

² Seis huame'noe e'pokde'te Pedrotaj Jacobotaj Juantere o'batohua'po huakupa kutayo Jesúsa o'batobehuikuyate. En'tiahuayte Jesús en huakok konig niokpo o'kokeypakuyate. ³ Yudtakon diga'da o'takeregpakatupo konig senogda o'etuyate. Aratbutnayo konig keregda kahue'dik o'nika'. ⁴ Elíastaj Moiséstaj Jesúsere en'batia'pakte on'batiahuay'uyate.

5 —Oro' iyoda o'epo huadakda o'ene. Bapa' bak o'kay'. Ontehuapa' nogtida Moiséstaj nogtida Elíastaj nogtida o'kay', Huairi. —Pedroa ona'poda ona'uyate. 6 Pedromey diga'da on'mepuke'po koniga' a'ay' Pedroa nopohue'ada oa'uyate. 7 Kenpa' ena'te e'sihuija o'batibuk'uyate. E'sihuiya' on'peepo:

—In do'hued Huasi'po me'taene. Huadi'da me'taene. Kentaj yan'nigpeika'. —Diosa o'mana'uyate.

8 A'tida en'tiahuayte Jesústayo'da on'tiahuay'uyate.

9 Huakupaya' en'huarakde'te

—Do huakudaka'da e'bueyada noyhuadhued ee'ted kenda huakupayo huaboa'da bo'tiahuaynig batia'pakhue' yane'. —Jesúsa o'mana'uyate.

10 Konigepo kenda batia'pakhue' o'ne'uyng'a huayahuayayo'da kate e'noyhuadtaj Jesúsa ya'batia'pak on'batia'pakuyate. 11 Konigepo Jesústaj:

—“Cristo tiakhued ee'ted Elías huakkuruda tiakdik ya'eapet.” ¿Mena'po Moisés huamanmadika'eri kenda yadika'? —Jesústaj o'nona'uyate.

12 —Elíasongti huakkuruda tiakdik o'eapo. Aya'tada a'manopo'yareaya'po yatiakapet. Diosen Huasi'po pai'nada ya'nopo'eapet. Kentaj yan'tibirae'apet. Kenda huaobja'te on'madoya'uyate. 13 Elíasongti e'tiaktada on'tibirae'po konigti on'pakpo dakhuea' ogkame'te. Konig Apagba'a oa'nig ogkame'te. —Jesúsa Pedromeytaj o'mana'uyate.

Huasi'po toto' nokirega e'nopo'toetada Jesúsá o'yarea'uyate.

(Mt. 17.14-21; Lc. 9.37-43)

¹⁴ Jesúsén huanigpeika'erite on'bahua'po okyehued ee'ted huakka'nada e'kupopakada Moisésenba' huamanmadika'eria Jesúsén huanigpeika'eritaj en'maboyte Jesúsómeý on'batiahuayato'uyate. ¹⁵ Jesúsútaj on'tiahuaydepo on'mepu'kepo on'huaketonyakpo durugteda on'baaka'uyate.

¹⁶ —¿Katea' yan'batia'pak? —O'mana'nok
¹⁷ nogtiada oa'tokpo,

—Do'hued huasi'potaj dakhuea' toto' nokirega o'nopo'toēnok a'pakhue'dik o'e. ¹⁸ Kenpa'ti menokapi' e'nopo'toete o'ketpakonpo barakte o'huekika'po kutajpoa' o'orokika'po hua'id o'idta'peteye'po diga'da o'arognok ontaj o'totiakne. “Dakhue' nokiregtaj ya'noroka'” o'nen huanigpeika'eritaj e'mana'tada orokahue' o'ne, Huamanmadika'eri. —Nogtiada ona'uyate.

¹⁹ —Opudomeý judío aratbut do'taj eknopoē'ta' pakhue' mo'ene. Oknopoēhue' huāe'eri mo'ene. Dios teyda o'ēpo bayarea'dik o'e oknopoēhue'da mo'ene. Ijhue'ta'da do'taj moknopoēne. Huasi'potaj yan'totiak. —Jesúsa o'mana'uyate.

²⁰ Huasi'potaj on'totiaknok dakhuea' nokirega Jesúsútaj o'tiahuaydepo huasi'potaj o'ketpakonka'nok sorokte o'huekpo, o'pokore'epo o'tiokkutajorokuyate.

²¹ —¿Meniga' huabayoka' dakhuea' nokirega ya'nopo'toika'po ya'ketpakonka'ika'? —Jesúsa ona'uyate.

22 —Si'nog ee'ted nogok nogok huakka'da dakhue' nokirega a'arakya'po ta'akyo huahueyopi' o'enika'. Ka'dik ee'nayo oro'taj mo'matinepahui'po bo'tihuapok. —Ke'nen paga ona'uyate.

23 —Do'taj eknopoe'nayo aya'tada ka'dik ijjepe yarea'dik ijje. —Jesúsa ona'nok,

24 —Yoknopoe, nogiti nogiti eknopoe' be'tihuapok. —'Utta'da ona'uyate.

25 Huakka' aratbut on'kupopaknok Jesúsa o'tiahuaypo,

—E'peokbet a'pakhue'dikere nokireg yaorokpo huasi'poya' yakhuati' onte'ti a'kudya'po tiakhue' yae'. —Jesúsa dakhue' nokiregtaj huiyokda ona'nok, 26 dakhue' nokirega o'sagkiadpo o'ketpakogka'po e'bueyonig o'orokpo o'enon'uyate. Konigepo “e'buey o'e,” huakka'mon on'batia'pakuynig'a 27 Jesúsnayo o'ta'koypo o'boa'uyate. Huasi'po o'boduyate.

28 Jesús jakyo o'kuduyate. Huanigpeika'eriyo'da kenere o'nepo,

—¿Oro'nayo dakhue' nokiregtaj mena'po orokahue' o'e? —Jesústaj o'nona'uyate.

29 —Bapehue' mo'unhua'po kenpa'ti mo'tiona'pakonhua'po dakhue' nokiregtaj ta'mona'dik mo'ene. —Jesúsa o'mana'uyate.

“Do'taj me'darakapone.” Onte'ti Jesúsa o'mana'uyate.

(Mt. 17.22-23; Lc. 9.43-45)

30 Keya' o'hua'po Galileayo konig iregiregteda o'pokonhua'po. 31 Huanigpeika'eritaj o'manmadika'po iregiregteda o'hua'onhua'po.

“Do Huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne. Huabokereka men'bahuatitotiakapet. Men'arakapone. Bapa'me'noe huakudaka'da e'eada ijnoyhuadapoy.” Jesúsa o'manmadika'uyate. ³² Huanigpeika'erinayo kenpa' nopoenkahue' o'nepo on'me'pakpo “¿monig ya'e?” onahue' o'nuyate.

*“¿Be'a hueret huairida e'dik ya'et?”
Huanigpeika'eria on'batia'pakuyate.
(Mt. 18.1-5; Lc. 9.46-48)*

³³ Capernaumyo on'tiakdepo jakyoda o'eato'po,
—¿Dagte o'tiakpo katetaj mo'batia'pak? —Jesúsa huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

³⁴ “¿Be'a hueret huairida e'dik ya'et?” on'batia'pakpo a'tokhue' o'nuyate. ³⁵ Jesús huanigpeika'eritaj a'manmadikaya'po o'huadpo “yan'kupopak,” o'mana'po,

—Bepi' doere huairi ee'ta' e'paknayo nog aratbuten huanaba'nig ka'nike' konig nogtaj kan'tihuapokike'. —O'mana'po ³⁶ huasi'potaj o'ta'koypo nopoyo o'totiakpo hua'opite o'doko'uyate.

³⁷ —Do ijpaknok be'api' in huasi'potaj di'da o'depo o'tihuapokika'po konigda do'takon o'de do'hued Apagtakon o'de. Ke'na me'ta'mona'uyne. —Jesúsa o'mana'uyate.

*Ken aratbut opudomeytaj dakhuea' egka'ta' pakhue' o'nepo daka' bo'tihuapokika'ne.
(Lc. 9.49-50; Mt. 10.42)*

³⁸ —Nogbokereka o'nendik o'dikka'po toto'taj o'maenika'. O'tiahuaypo oro'ere huahue'

o'ika'nok, "Keje', kahue' yae'." Ona'mey, huamanmadika'eri. —Juana ona'uyate.

³⁹ —Kentaj "kahue' yae'," onahue' yane'. Be'api' konig tiahuahued o'ika'nig do'hued huadik o'dikka'po eka'nayo onte'ti do'taj dakhue' huaahue'dik o'eapo. ⁴⁰ Ken aratbuta oro'omeytaj dakhuea' egka'ta' pakhue' o'nepo oro'omeytaj bo'tihuapokne. ⁴¹ Cristoen huanigpeika'eri mo'enok do ijpaknok be'api' huamai' hue'ey e'yoknayo dapi' Diosa dakhuapa o'bayokapo. Buttida ijjay. —Jesúsa o'mana'po.

Keyoj nama'da e'toka'nayo dakhue'da o'unhuahuika'apo.

(Mt. 18.6-9; Lc. 17.1-2)

⁴² —Be'api' do'hued 'uru huaknopoe'eritaj dakhuea' e'batoka'nayo ke'ponanada castiga Diosa ogkadhuahuika'apo. Konigepo do'hued 'uru huaknopoe'eritaj dakhuea' e'batoka'ta' e'paknayopi' dakhuea' batokahued huidtone' ke'nen huahuerenta' yan'tiontidukupo ta'kotdik a'eya'po jod yakoyo e'kotnayo kenda konig sue'da castiga e'magka' o'e. ⁴³⁻⁴⁸ Huaba'pi' hua'ipi' huakpopi' dakhuea' e'ka' huata'da e'toka'nayo dakhue'nanada o'enok Diosa castiga o'magka'po ta'akyo o'enario. Ta'ak o'bakpakonhuahuika'apo bakayhue' o'eapo. Konigepo huabaapi' hua'iapi' huakpoapi' dakhuea' e'toka'ta' e'paknayo dakhue'da o'epo kahue'dik a'eya'po e'boktegnayopi' huadak ya'eapet, dakhuea' kahue'dik a'eya'po ekpokotoknayopi' huadak ya'eapet. Ken konig yan'nopoe'po dakhuea' kahue' yanika'.

Dakhuea' eka'nayo Diostaj dakhuea' boka'nok castiga mogkadhuahuika'apone. Ta'akyo mo'bakpakonhuahuika'apone. Bakayhue'dik o'unhuahuika'apo.

⁴⁹ Sal pai' e'eada huadakda o'kika'nig konigti pai'da mo'nopo'epo huadakda mo'eapone. ⁵⁰ Sal huadakda o'epo o'kika'. Pai' ehue' ee'nayo huadak kahue'dikda en'dik o'ene. Konig salonig ya'nepo huadaknopo'da huayahuaya di' yan'maepo yan'manoeyika'. —Jesúsa huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

10

*“¿Huabokerek huatoe'taj menpa' en'dik ya'ne?”
Jesústaj nama'da kae'po fariseoa o'nona'uyate.*

(Mt. 19.1-12; Lc. 16.18)

¹ Keya' Jesúsa o'bakhua'po Judeayo kenpa'ti Jordán akodpen huadariyo o'hua'uyate. E'tiakte onte'ti huakka'nanada ogkupopakuyate. Konig o'kika'po o'manmadika'uyate. ² Jesústaj a'dikdikya'po sue'da fariseo on'huahua'po, “¿Huabokerek huatoe'taj menpa' kenpa'da endik ya'e?” Jesústaj o'nona'uyate.

³ —¿Kate yamana'uyate Moisésa? —Jesúsa o'mana'uyate.

⁴ —“Huatoe e'en beroba' madoya'dik mo'epo huatoe endik mo'e.” Moisésa o'mana'uyate. — O'nona'uyate.

⁵ —Konig nopoteyda mo'ika'po Diostaj e'nigpeika'ta' pakhue' mo'ika'nok Moisésa kenda o'madoya'uynig'a. ⁶ Huakkuruteda Diosa aya'tada o'ka'uypo huabokerek ettone'ere

o'ka'uyate. ⁷ “Konigepo huabokerek ke'nen huaoj huayeeretaj okorokpo ettone'taj a'toepakya'po. ⁸ Botta' e'eada on'toepakdepo konig nogtida o'ne.” Apagba'te kenpa' oa'. Botta' e'eada nogtida o'ne. ⁹ Kenda Diosa o'toepaka'denok huabokereka enhue'dikda o'ne. —Jesúsa fariseomeytaj o'mana'uyate.

¹⁰ Nogok huanigpeika'eriye jakyoda o'nepo, “¿Huatoe menpa' en'dik o'e?” Jesús en huanigpeika'eria o'nona'nok,

¹¹ —Be'api' huabokerek huatoe'taj e'ennayo nogtaj o'toepakpo huakkuru huatoe'taj dakhuea'da ogka'. ¹² Kenpa'ti ettone'a huatoe'taj e'ennayo nogtaj o'toepakpo dakhuea'da o'ka'. Diostaj dakhuea'da o'ka'. —Jesúsa o'mana'uyate.

Jesúsa huasi'potaj o'mationa'pakuyate.
(Mt. 19.13-15; Lc. 18.15-17)

¹³ Jesúsa daka' kan'bake'po huasi'po kentaj en'batotiaktada ke'nen huanigpeika'eria “keje', batotiakhue' yane',” on'mana'uyate. ¹⁴ Kenda Jesús o'tiahuaypo o'diayatupo.

—Huasi'po do'te kan'batiake'. “Kaeya',” manahue' yane'. Konig inomey 'urunopo'da huasi'po o'ne konigti aratbut huaknopoe'eri Diosensi'po o'nepo Dios Huairitaj on'nigpeika'apo. ¹⁵ Huasi'po do'taj 'urunopo'da menoknopoe'po men'nigpeika'ne. Konig huasi'po Dios Huairitaj daka' o'noknopoenig konigti opudomey oknopoe'hue' ee'nayo Dios Huairiensi'po ehue'dik mo'eapone. Buttida ijjay. —Jesúsa o'mana'uyate.

¹⁶ Huasi'potaj o'badokoe'po o'batibata'te'epo Diosa daka' kabake'po o'mationa'pakuyate.

Huabokerek huairi Jesúsere on'batia'pakuyate.
(Mt. 19.16-30; Lc. 18.18-30)

17 Dagte Jesúsá huaboa'da o'hua'depo huabokereka o'huaketonyakpo huikudate o'tihuadpo,

—¿Kurudyo Diosere a'noeonhuahuikaya'po kate huadakda kika'dik ijje, huadakda huamanmadika'eri? —Jesústaj ona'uyate.

18 —Ka'tia'po huadakda i'ene ona'. Diosyo'da huadakda o'ika'. 19 Diosen e'mana' i'nopoē. Nogen huatoē'taj bakdejhue' yaika'. Aratbuttaj yahuadiaypo arakhue' yaika'. Nogen bakberhue' yaika'. Nama'da bahuaahue' yaika'. Da ahue' yaika'. Huaojtaj huayetere daka'da yanigpeika'po daka' yamatoika'po yabayokika'. Kenpa' Diosa o'mana'uyate i'nopoēne. —Jesúsa ona'uyate.

20 —Do huasi'poedanda kenda aya'da ijnigpeika'uy, Huamanmadika'eri. —Huabokereka ona'uyate.

21 Jesúsá di' o'epo o'tiahuayatupo,

—Nogitied ka'diken i'ene. Huakupete aya'da i'tamaetnig yabahuaya'. Ken huakupe yabaedepo pai'da aratbuttaj yabayoke'. Kenda on eka'nayo kurudyo Diosere huakka'da i'matounhuahuika'apone. Do'taj behuatiakpo beta'hua'ika' e'bueypi' beta'hua'ika'. —Jesúsa huairitaj ona'uyate.

22 Huairia kenda o'peepo nohue' o'unpo huakka'nana o'tamaenok suhue'nana o'epo okhua'uyate.

23 Huanigpeika'eritaj okpokuberudpo,

—Bepi' huairi huakka'nada e'matoē'ta' huaeretpakeri Dios Huairitaj oknopoēhue'dik

o'neapo, Diosensi'po ehue'dikda o'ne. —Jesúsa o'mana'uyate.

²⁴ Huanigpeika'eria Jesúsen hua'ataj o'peepo on'mepuke'nok onte'ti Jesúsa o'mana'po:

—Huakka'da e'matoe'ta' huapakeria Dios Huairitaj oknopoehue'dik o'neapo. Diosensi'po ehue'dikda o'ne. ²⁵ Konig camello huaboro' 'uhua sakpi'peyo kudhue'dik o'e. Konigti huairi huakka'da on'matoepo Diosensi'po ehue'dikda o'neapo. —Jesúsa o'mana'uyate.

²⁶ Huanigpeika'eria kenda on'peepo huakka'da on'mepu'kepo huayahuaya on'batia'pakpo:

—¡Kenpihuay! ¿Be'a Diosensi'po e'dik ya'neapo? ¿Be'a Diosere onte'ti noeonhuahuika'dik ya'neapo? —On'batia'pakuyate.

²⁷ Jesúsa o'batiahuaypo o'mana'po:

—Huabokereka huata'da nopo'yareahue'dik o'ne. O'nada on'pakpo noeonhuahuikahue'dik o'neapo. Diosayo'da nopo'yarea'dik o'mae kenpa'ti onte'ti manoeanhuahuika'dik o'mae. Diosayo'da aya'da ka'dik o'e. —O'mana'uyate.

²⁸ —Oro'nayo aya'da o'matoika'nig o'maenon'uy. Ontaj ata'huaya'po aya'da o'maenondemey. —Pedroa ona'uyate.

²⁹ —Aya'ada ke'nen jak kenpa'da o'nen, huama'buytaj huidpotapi' o'nen, huaojtaj huayetapi' o'nen, huatoe'taj huasi'potaj ta'bapi' o'nen. Huadak hua'a o'deretpakpo kenpa'ti do'tayo'da a'nigpeikaya'po o'nen. ³⁰ O'nennok Diosa oy huakka'nanada o'bayokapo. Jak, huama'buy, huidpo, huaye huasi'po, ta'bakon o'bayokapo. Pai'da e'nopo'ebet o'bayokapo. Nogok Diosere on'noeonhuahuika'apo. ³¹ Oy

huakka'da huairi e'eada nogok huairida ehue' o'neapo. Konig huanaba' o'neapo. Huakka'mon konig huairionig ehue'da o'nika'nig konig huanaba'da oy o'nika'nig. Nogoknayo 'urua'da o'neapo. Konig huairitone' o'neapo. —Jesúsa o'mana'uyate.

*“Do'taj me'darakapone.” Jesúsa onte'ti oa'uyate.
(Mt. 20.17-19; Lc. 18.31-34)*

³² Jerusalényo dagte Jesús huanigpeika'eri on'behuikpo Jesús huakkuruda o'hua'enok huanigpeika'eri on'mepuke'po nogomey on'tahua'po on'me'pukuyate. Doce huanigpeika'eritaj nogyonda o'batohua'po konig megka'apone o'mana'po:

³³ —Jerusalényo o'hua'ne. Do huabokerek ijjepe Diosya' ijtia'kuy. Jerusalényo huabokereka sacerdote huairiomeytaj men'yokapone. Moisésenba' huamanmadika'eritere men'yokapone. Ken bueydik o'e men'huaa'apone. Nog aratbuttaj judío ehue'taj do'taj menyokapone. ³⁴ Nog aratbuta do'taj men'tierikapone. Huiyokda pidetbi'a men'bitbitapone. Mentisupu'eapone. Me'darakapone. Botta'a' e'tisikde'te kubarakyo huakudaka'da e'eme'tada Diosa me'noyhuada'apone. —Jesúsa o'mana'uyate.

Jacoba Juanerea huairi bo'yahuea' o'nona'uyate.

(Mt. 20.20-28)

³⁵ Zebedeoen huasi'po Jacobo Juanere Jesústaj on'huahua'po,

—Kenda ona'nig oro'taj mogka', huamanmadika'eri. —Juan Jacoboere o'nona'uyate.

36 —¿Kate bo'pak? —Jesúsa o'mana'nok.

37 —O'na 'urua'nanada huakhuairi e'ede'te konig huairi e'huæ' onte da'kopen opé'topen bohuada'. —Jesústaj o'nona'uyate.

38 —Kenpa' onahue' mene'. Do pai'da ijnopo'eapoy. ¿Menpa' doere konigti pai'da nopo'e'dik mo'e? —Jesúsa o'mana'uyate.

39 —Ee', onere pai'da nopo'e'dik o'ey. —Jesústaj o'nona'uyate.

—Buttida ijjay, konig pai'da ijnopo'eapoy opud konigti pai'da nopo'e'dik mo'eapone.
40 Nogok do huakhuairi ijjedepo ijmana'ika'apoy. Doere huakhuairi ka'ne'po do'huanayo yahueahue'dik o'nene. Kenomey do'hued Apag Dios a'ennada o'baktie'ea'uynigtaj doere huairi o'bayahuea'apoy. —Jesúsa o'mana'uyate.

41 Nog diez huamata'moneria kenda on'mapeepo Jacobotaj Juantere on'mahuadiay'uyate.

42 —Inte yan'batiak —Jesúsa o'mana'po — Nog aratbuten gobierno huairitone' kenpa'da teyda on'mana'ika'nok kenomeyen aratbut huairitaj nigpeika'dik o'nika'. 43 Opudnayo ken konig kikhue'dik mo'ene. Be'api' huairi ee'ta' e'paknayo nog aratbuttaj kan'batihuapokike'.

44 Kenpa'ti be'api' doere huairi ee'ta' e'paknayo konig nog aratbuten huanaba' ka'nike'.

45 Konig do ijkika'nig konigti yag'kika'. “Konig huanaba' mentihuapok.” A'ikaya'po tiakhue' ijjuy. Aratbuttaj a'tihuapokya'po ijtiakuy. Aratbuten dakhuea' e'ka'taj a'bakkahueaya'po a'manigbueyya'po Apag Diosya' ijtiakuy. —Jesúsa o'mana'uyate.

Bartimeotaj okpoyarea'uyate.

(Mt. 20.29-34; Lc. 18.35-43)

⁴⁶ Ken Jericó huakka' jakyo on'batiakuyate. Huakka' jakya' on'pokondepo Jesús huanigpeika'erie huakka'nanada aratbutere e'norokte Bartimeo ekpobig Timeoen huasi'po dagte o'huadpo “huakupe beyok,” o'mana'uyate.

⁴⁷ “Jesús Nazaret huag'eri o'pokde,” aratbuta enhuaa'te o'peepo 'utta'da ona'po,

—Metinepahui', Jesús Daviden adhuea' huasi'po. —Ekpobiga' 'utta'da ona'uyate.

⁴⁸ —Yabatikde'. —Aratbuta huiyokda e'nona'tada nogiti huakka'a'da o'nokoye'uyate.

—Metinepahui', Jesús Daviden adhuea' huasi'po. —'Utta'da ona'uyate.

⁴⁹ Ken Jesús e'hua'ada o'boato'po,

—Yan'totiak. —Jesúsa o'mana'nok on'huahua'depo,

—Yadurugpakpo yabod. Jesúsa “Yatiak” mena'ne. —O'nona'uyate.

⁵⁰ Huaok o'empo o'bodpo Jesústaj o'huatiakuyate.

⁵¹ —¿Kate i'pak? —Jesúsa ona'uyate.

—Ekpoyarea'ta' ijpaki, Huamanmadika'eri. —Ekpobiga' ona'uyate.

⁵² —Do'taj meknopoepo yayarudpo yahuati'. —Jesúsa ona'uynok ekpobig huaboa'da o'tiahuaypo Jesústaj dagte o'tahua'uyate.

11

Jerusalényo Jesúsa o'kuduyate.

(Mt. 21.1-11; Lc. 19.28-40; Jn. 12.12-19)

1 Jerusalén meyo_hue'da e'ede'te Betfagete kenpa'ti Betaniate kenpa'ti ote' Olivoste o'nedepo, botta' huanigpeika'eritaj:

2 —Butukda yan'huati'. Huakka' jakyo yan'huati'. Keyo burro 'uhua enuku' bo'huahuayapone. Ken burrote bepi' huadhued o'ne. Yanogkujpo do'taj menigtotiak. 3 “¿Mana'po bo'tohua?” Be'api' ena'nayo “Huairia o'paknok o'kay. Huaboa'da onte'ti o'totiakapoy.” Ya'nonati'. —Jesúsa botta' huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

4 Ken on'hua'po dagte akbogpete burro 'uhua enuku' on'huahuaypo o'nogkujuyate.

5 Egkujte huabokerek kenteda o'nepo,

—¿Kate boka? ¿Mena'po burrotaj mogkuj? — On'mana'uyate.

6 Konig Jesúsa o'mana'nig kenda on'mana'nok “tohua'dik mo'e,” on'mana'uyate. 7 Jesúste burrotaj on'tohua'po kenomeyen huaoka' burrotaj'pite on'hueda'nok Jesús o'huaduyate. 8 Kente Jesús o'pokapo on'nopepo dagte huakka'da kenomeyen yudtaj on'bahueda'po nogomeya ohuey 'opi ba'kutaj on'baktega'depo dagte on'bahueda'uyate.

9 Huakkurute huaje'eria kenpa'ti huata'poeria aya'ada huaboa'da 'utta'da on'da'po:

—'Urunanada Jesús, Diosen huanopo'yarea'eri, mon'durugpak, huakka' mon'durugpak. Kentaj Apag Diosa mo'nigta'mona'uyne. 10 Oro'en adhuesa'pane' David huairionig hueretda huakhuairi o'tiakde, Jesús Huairi o'tiakde. Dakiti Dios, mon'durugpak,

huakka' mon'durugpak. —Aratbuta 'utta'nanada o'nokoy'uyate.

¹¹ Ken konig Jerusalényo Jesús o'kudpo kenpa'ti Diosen jakyo o'kudpo, aya'tada daka' o'tiahuaypo osikdenok Betaniayo doce huamata'moneriere o'hua'uyate.

Hueymey higerataj “onte'ti dapakhue'dikda i'eapone,” Jesúsana ona'uyate.

(Mt. 21.18-19)

¹² Eme'te Betaniaya' o'norokdepo Jesús aypota' o'epo ¹³ adteda hueymey higerataj o'tiahuaynig'a huada o'pakpo o'huahua'nig'a huakutayo'da o'uyate. Huadajok ehued o'uyate.

¹⁴ Konigepo higerataj ona'po:

—Onte'ti dapakhue'dikda i'eapet. Bepi' o'nenda bapehue' ya'neapet. —Jesúsa ona'uyate. Kenda huanigpeika'eria on'pee'uyate.

Diosen jakya' huabahuaya'eritaj o'maen'uyate Jesúsana.

(Mt. 21.12-17; Lc. 19.45-48; Jn. 2.13-22)

¹⁵ Onte'ti Jerusalényo on'tiakdepo Jesús Diosen jakyo o'kuddepo huaboa'da 'uhua huabahuaya'eritaj huabakbae'erieretaj o'maoroka'po huakupe huakabia'erien kutopa o'makmaena'po tukku' 'uhua huabahuaya'erien huahuadta'j o'makmaena'uyate.

¹⁶ “Konig dag ekapa' Diosen jakyo katepi' topokhue'dik mo'ene.” Jesúsana ighua'da o'mana'uyate.

¹⁷ O'manmadika'po:

—Do'hued jak aya' huadarieri aratbuten huationa'pak jak on'tae. Apagba' e'mana'tada konig

huabereerien jakonig opudomeya mo'toene. — Jesúsa huabahuaya'eritaj o'mana'uyate.

¹⁸ Kenda sacerdote huairi Moisésenba' huamanmadika'eriére on'peepo Jesústaj on'me'pukuyate. Jesúsa e'manmadika'te huakka'nanada aratbut on'peepo 'urunanada o'e on'mepuke'nok huairia Jesústaj on'me'pukpo huaboa'da e'arakta' on'pakpo monig e'arakta' o'duknig'a. ¹⁹ Esikde'te Jesúsa huakka' jakya' o'orokuyate.

Hueymey higuera o'ay'uyate.

(Mt. 21.20-22)

²⁰ Eme'te sikyoedda onte'ti on'hua'depo higuera hua'ihuitya' aya'da e'ayde' on'tiahuay'uyate.

²¹ Pedro onte'ti okkahuehue' o'epo,

—Ken higuerrataj “onte'ti dapakhue'dikda” in-ame'nig o'ayde, yatiahuay', huamanmadika'eri. —Ona'uyate.

²² —Diostaj daka' yanoknopoe'. ²³ “In ote' yatohua', Dios. E'pogyo yaen.” Be'api' ena'nayo Diosa yaka'apet daka' eknopoe'nayo o'ka'apo. Konig ona'nig o'eapo. ²⁴ Eknopoe'nayo aya'tada katepi' bo'pakpo bo'tiona'paknok Diosa bo'yokapone. ²⁵ Apag Diostaj yan'tiona'pakpo be'api' ontaj dakhuea' egkame'nayo yakkahuea'. O'nen Apag Dios kurudyo o'ika'po ke'na opudtaj dakhuea' e'ka' bokkahueapone kenpa'ti. ²⁶ Nogtaj okkahueahue' ee'nayo o'nen Apag Diosakon opudtaj okkahueahue' mo'eapone. —Jesúsa o'mana'uyate.

¿Be'a Jesústaj ya'ta'mona'uyate?

(Mt. 21.23-27; Lc. 20.1-8)

27 Onte'ti Jerusalényo on'tiakdepo Jesúsá Diosen jakyo e'huae'te sacerdote huairi Moisésenba' huamanmadika'eri judío huairitone'ere on'huahua'depo,

28 —¿Yabayareadhuati'. Be'a mena'uy? —Jesústaj o'nona'uyate.

29 —Huakkuru do'taj me'nakonen. Opuđ ena'nayo ke'na “yabayarea',” mena'uyne do kenpa'ti o'nona'apone. 30 “Bautiza yamagkadhuati'.” ¿Be'a Juantaj yana'uyate, Diosa huabokerekapi'? Mena'tok. —Jesúsa o'mana'uyate.

31 Menpa' o'apo huairia huayahuaya on'batia'pakpo:

—“Diosa Juantaj o'ta'mona'uyate.” Oro'a ena'nayo “¿kenda Juana do'taj be'tia'pakikuynig mena'po oknopoehue' mo'uy?” oro'taj mona'apone. 32 “Huabokereka Juantaj on'ta'mona'uyate.” Oro'a ena'nayo aratbuta oro'taj dakhue'da mogka'apet konigepo Diosen huamanbatia'pakeri Juan o'e'uy aratbut o'noknopoēnok. —Judío huairia huayahuaya on'batia'pakpo,

33 —Be'a Juantaj yanuyet oro' nopoehue' o'ey. —Huairia Jesústaj o'nona'uyate.

—“Yabayarea'.” Ke'na mena'uyne do kenpa'ti onahue' o'neapone. —Jesúsa o'mana'uyate.

12

Huairien ta'ba huatatōe'eria dakhuea'da on'taka'uy. Ken konig Jesúsá o'manbatia'pakpo

o'manmadika'uyate.

(Mt. 21.33-46; Lc. 20.9-19)

¹ Jesúsa konig o'e o'manbatia'pakpo o'manmadika'po:

—Huairien ta'bayo uva huakpi on'batuke'uy. Uva setda huada huakpi on'batuke'uy. On'tiokpaka'uy. Uva huada huasapa'a' sipana' uruda o'kogka'uy. Hua'ia asapaiya'po o'kogka'uy. Ta'ba huatioka' kutayoda kutopa o'ka'uy. Uva ta'ba huata_{toe}'eritaj ta'ba o'baktoyokdepo bidteda nogbayo huairi o'bakhua'uyate. Nogbayo ijhue'da o'uyate. ² Kenoka' uva huada o'boyogdenok ta'bayo ke'nen huanaba' o'ta'mona'uyate. Sue'da huada ka'totiake'po o'ta'mona'uyate. ³ E'tiakde'te ta'ba huata_{toe}'eria huairien huanaba'taj on'toepo on'bitbitpo uvabayo' on'ta'mona'uyate. ⁴ Onte'ti huairia nog huanaba'taj o'ta'mona'uyate. Ta'bayo e'tiakde'te on'pa'ea'po huakutaj on'bitbitpo on'tidike'uyate. ⁵ Huairia nogtakon o'ta'mona'uyate. Kentaj o'darakuyate. Nogok nogomey huakka'montaj o'mata'mona'uyate. Nogatj on'mabitbitpo konogtada on'batiarakuyate.

⁶ Huairien huasi'poyo'da o'taepo kentaj di'nanada o'ika'uyate. Ta'poteda huasi'po o'ta'mona'uyate. Kentanayo 'urua'da yan'deapet o'nopoepo. ⁷ Ta'ba huata_{toe}'erinayo dakhuea'da on'nopoepo, “Huairi e'bueyde'te huasi'poa aya' huaoen o'baeapo. On'nopoepo huairien ta'ba oro'en kenpa'da mo'tae'po huasi'potaj mon'arak.” Onpayo' on'batia'pakuyate.

⁸ Ken huasi'potaj on'toepo o'darakpo ta'baya'

huaso' o'nen'uyate. —Ken konig Jesúsá o'manbatia'pakpo o'manmadika'po,

⁹ —Huairi o'tiakdepo huatatōe'eritaj menpa' ya'magka'apet mo'nopoē. Huatatōe'eritaj

o'barakpo ta'ba nogomeytaj o'bayokapo.

¹⁰ Apagba'kon tiahuahue' mo'ika'.

Huid jak ogka'po jak huaka'eria Diosen 'uru huidda e'huae'taj pakhue' o'nepo o'nen'uy.

Ken huidta' Diosnayo o'pak ken huidte huaboro' jakda o'ka'apo. ¹¹ Kenda

Dios Huairia o'ka'apo 'urudapita' o'ka', o'nopoēne. Apagba'te kenda oa'.

—Jesúsá o'mana'uyate.

¹² Judío sacerdote huairi nog judío huairiere Jesústaj on'pēdepo oro'omeytaj bo'tia'pakne.

Oro' konig huairien ta'ba huatatōe'eri o'nea' bo'tia'pakne on'nokotdepo Jesústaj

huabakudā' jakyo e'tohua'ta' on'tipaknig'a aratbuttaj on'makme'pukpo tohuahue'

o'nuyate. Jesús Diosen huamanbatia'pakeri o'e. Aratbuta o'noknopoēnok on'makme'pukpo

on'bakhua'uyate.

¿Menpa' Romano gobierno huairitaj huakupe yokdik o'e? Fariseoa o'nona'uyate.

(Mt. 22.15-22; Lc. 20.20-26)

¹³ Jesúsá nama'da kae'po dakhue'da oa' aa'ya'po judío huairia Jesúste fariseotaj kenpa'ti Herodesen huapakeritere on'mata'mona'uyatenok

¹⁴ on'huatiakpo,

—Konig aratbuta yan'pakapet men-tia'pakapetpi' nopoehue' i'epo buttida i'mana'ika', huamanmadika'eri. Aya'tada konigti i'pakika'.

Huairi huanaba'pi' konigti i'pakika'. Diosen e'kika'nig buttida i'manmadikika'. ¿Menpa' Romano gobierno huairitaj huakupe yokika'dik o'e? ¿Yokhue'dikpi' o'e? —Jesústaj o'nona'uyate.

¹⁵ Nama'da me'nona'ne Jesúsá o'nopoepo,

—¿Do dakhuea' kae'po mena'po nama'da o'nona'? Men huakupe, mentiahuay'ea'. —Jesúsa o'mana'uynok, ¹⁶ ken denario huakupe e'yokte o'tiahuaypo,

—¿Huakupete be'ed huakok ya'e? ¿Be'ed huadik e'mandoya' ya'e? —Jesúsa o'mana'uyate.

—Romano gobierno huairien huakok huadikere o'e. —Jesústaj o'nona'uyate.

¹⁷ —Gobiernoen e'huae' yan'yokikati'. Kenpa'ti Diosen e'huae' yag'kika'po yan'yokikati'. —Jesúsa o'mana'uyate.

Kenpa' on'peedepo, “kenpihuay,” 'urua'da oa' on'nopoepo.

¿Menpa' aratbut kubarakya' noyhuaddik ya'neapet?

(Mt. 22.23-33; Lc. 20.27-40)

¹⁸ Saduceo huamanmadika'eri aratbut kubarakya' onte'ti noyhuadhue' o'neapo on'batia'pakika'uy. Saduceomey Jesústaj on'huahua'po o'nona'po:

¹⁹ —“Huabokerek e'toepakada huasi'po toehuedada e'bueynayo ke'nen huama'buy ayhuataj toepakdik o'epo huama'buykudakendik huasi'po diktoedik o'e.” Moisésa o'manigmadoya'uyate.

²⁰ Oro'ere siete huama'buy o'nuy. Huakkurueria o'toepakdepo nogok sigpi' huasi'po toehue'ada okbuey'uy.

21 Nog huama'buy ayhuataj o'toepakuy. Ke'nakon huasi'po toehue'ada o'buey'uy. Nogakon konigti o'ka'uy. 22 Ken konig aya'ada siete huama'buey kentaj on'toepakuy. Huasi'po toehue'ada on'timabuey'uy. Ta'pota' ayhuakon o'buey'uy. 23 ¿Nogok aratbut kubarakya' onte'ti en'noyhuadde'te ke'na ayhua be'ed huatoeaj'taj ya'eapet? Aya'ada huama'buya on'toe'uy, huamanmadika'eri. —Saduceomeya Jesústaj o'nona'uyate.

24 —Nama'da mo'nopoika'ne. Apagba' nopoehue' mo'ene kenpa'ti Dios teyda o'e nopoehue' mo'ene. 25 Aratbutkudak kubarakya' on'noyhuaddepo toepakhue'dik o'neapo kenpa'ti huayobu katoepake'po bayokhue'dik o'neapo. Konig Diosen huata'moneri kurudyo o'ne konigti o'neapo. Diosen huata'moneri toepakhue' o'nika'. 26 Aratbut e'buey onte'ti kubarakya' noyhuadhue' ya'neapet opud nama'da on'batia'pakika'nig'a kubarakya' onte'ti on'noyhuadapo nopoedik mo'ene. Moisésenba'te bo'tiahuaypo kenpa' nopoedik mo'ene. Kente Moisésenba'te hueymey e'bakpakte Moisésa Diostaj o'tiahuay'uy o'timadoya'uyate. “Abrahamen Dios ijjej. Isaacen Dios ijjej. Jacoben Dios ijjej.” Diosa ona'uyate. 27 E'bueyen Dios ehue' ee'tada huanoe'erien Dios o'ika'. Aratbut noyhuadhue' o'neapo opud nama'da mo'nopoika'ne. —Jesúsa o'mana'uyate.

Diosen e'mana' menata hueretda inigpeepo kika'dik ya'e.

(Mt. 22.34-40)

28 Jesús saduceo huairiere en'batia'pakte Moisésenba' huamanmadika'eri o'bahuatiakpo o'mapeepo Jesús a'uruda o'mana' o'nopoedepo,

—Diosen e'mana' menata hueretda inigpeepo kika'dik ya'e. —Jesústaj Moisésenba' huamanmadika'eria ona'uyate.

29 —Huairi oro'en Dios kenyo'nanada Dios o'e. Yan'pee', Israel aratbut. 30 Dios Huairitaj di'nanada yanika'. Huanopo'abeta' huakka'da yan'pakpo Diostaj di' yanika'. Huaso'abeta' huakka'da yan'pakpo Diostaj di' yanika'. Huanokiregabeta' huakka'da yan'pakpo Diostaj di' yanika'. E'nopoika'a yan'eretpakpo Diostaj di' yanika'. Kenda Diosen e'mana' menata hueretda inigpeepo kika'dik ya'e. 31 Diosen ta'pota' e'mana' konigtimon o'e. “Konig huata' di'da mo'ika'ne konigti nog aratbuttaj di'da yan'maika'.” Kenda e'mana' Diosa huakka'nanada o'pakika' nogda sue'da o'pakika'. —Jesús a'ona'uyate.

32 —'Urunanada ona'ne, huamanmadika'eri. Buttida ona'ne. Nogtiyo'da Dios o'e. Nogda ehue' o'e. 33 Dios Huairitaj di'nanada yanika'. Huanopo'abeta' huakka'da yan'pakpo Diostaj di' yanika'. E'nopoika'a yan'eretpakpo Diostaj di' yanika'. Huaso'abeta' huakka'da yan'pakpo Diostaj di' yanika'. Huanokiregabeta' huakka'da yan'pakpo Diostaj di' yanika'. Kenpa'ti konig huata' di'da mo'ika'ne konigti nog aratbuttaj di'da yan'maika'. Kenda Diosa huakka'nanada o'pakika'. 'Uhua Diostaj on'yokika'po Diostaj kutopate on'mahuigika' Diosa sue'da o'pak. — Moisésenba' huamanmadika'eria ona'uyate.

³⁴ Moisésenba' huamanmadika'eria daka' oa'nig Jesúsá o'peepo,

—Dios Huairitaj oknopoe'dik i'ene. Diosensi'po e'dik i'ene. —Jesúsa ona'uyate. Kenda enade'te onte'ti Jesústaj onahue' o'nuyate.

¿Be'ed adhuea' huayayo ya'e Cristo?

(Mt. 22.41-46; Lc. 20.41-44)

³⁵ Diosen jakyo Jesúsá o'manmadika'po:

—Cristo Daviden adhuea' huayayo o'e. Mena'po Moisésenba' huamanmadika'eria yada'ika'.

³⁶ Doere teyda yamanika'. Aya'da o'nen taka' oknopoehue' huae'erikon nogokda huaboa'da ontaj nigpeika'dik o'neapo. Do'hued huairi Cristotaj Dios Huairia ona'uy.

A'ennada Davida Diosen Nokireg o'nopo'toepo oa'uyate. ³⁷ “¿Do'hued Huairi Cristo o'e,” David ea'nayo Cristo Daviden adhuea' huayayo menpa' e'dik ya'e? —Jesúsa o'mana'uyate.

Ken huakka'ada aratbut ogkupopakpo durugnanada on'pee'uyate.

Moisésenba' huamanmadika'eritaj Jesúsá o'batia'pakuyate.

(Mt. 23.1-36; Lc. 11.37-54; 20.45-47)

³⁸ Jesúsá nogiti o'manmadika'po:

—Moisésenba' huamanmadika'eritaj keyoj ijjay. Huata'da on'eretpakpo nama'da ogkika' daka' yan'nopoika'. Konig huairi kirigayo' huabidokda e'otta' on'pakika'po kenpa'ti huakka' jak eretnopoyo e'huae'te “T'tiak, huairi,” ena'te e'peeta' on'pakika'. ³⁹ Kenpa'ti judíoen huaitake' jakyo huairied huahuadte

e'huadta' on'eretpakika'. Kenpa'ti fiestate konig huairied huahuadte e'huadta' on'eretpakika'.
 40 Kenpa'ti ayhuaen huakupe jakpi' katepi' en'tae'te konig engaña ogka'po on'bakkayika'. Kenda ogkika'po onokteteyo' Diostaj ijhue'da on'tiona'pakonhuahuika'. Aratbuta men'tiahuaye'po huadakda o'ne men'tinopoe'po kirigayo' on'tiona'pakonhuahuika'. Kenda ogkika'nok Diosa daka' o'nopopepo huakka' castiga o'magka'apo. —Jesúsa o'mana'uyate.

Ayhua pai'da e'eada Diostaj botta' sigkupe o'yokuyate.

(Lc. 21.1-4)

41 Diosen jakyo huakupe huabae' cajate meyhue'da Jesúsa o'huadpo huakka' aratbut huakupe en'kuda'te o'batiahuay'uyate. Huairia huakka'da on'kuda'uyate. 42 Pai'da ayhua o'tiakdepo botta' sigkupe o'bakuda'uyate. 43-44 Huanigpeika'eritaj "yan'tiak" o'mana'po,

—In ayhua suhuigda e'toeada konig huakka'da o'kuda'. Judío huairinayo huakka'da e'tamaetada suigda on'kuda'. Konigepo ayhua aya'da Diostaj o'yok. Buttida ijjay. —Jesúsa o'mana'uyate.

13

Diosen huid jak aya'nada on'baksaka'apo. Jak ehue'da o'eapo.

(Mt. 24.1-2; Lc. 21.5-6)

¹ Diosen jakya' Jesúsa e'orokde'te,

—Diosen jak yatiahuay', huamanmadika'eri, 'urunanada huid, 'urunanada jak. —Nogtida huanigpeika'eria Jesústaj ona'uyate.

2 —In Diosen huid jak bo'tiahuaynig nogok aya'da huid on'sakapo. Huabada sorokte nog aratbuta on'saka'apo. Huid kupahuihuihue' o'eapo. Diosen jak ehue'da o'eapo. —Jesúsa ona'uyate.

Cristo onte'ti tiakhued ee'ted kenpa'ti kene'huaya' huame'noe tiakhued ee'ted in konig aratbuta on'magkika'aponig Jesúsa o'manopoea'uyate.

(Mt. 24.3-28; Lc. 21.7-24; 17.22-24)

3 Ken Olivos ote'yo Diosen jakya' butukada on'hua'uyate. Jesús e'huadte Pedro Jacobo Juanereyo'da on'huahua'po,

4 —¿Menoka' Diosen huid jak yan'sakapet? ¿On onte'ti e'tiak kenpa'ti kene'huaya' huame'noe menoka' ya'eapet? ¿Oro'omey a'nopoeya'po kate huakkuru o'tiahuayapet? —Jesústaj o'nona'uyate.

5 —Keyoj huakka'ada opudtaj nama'da ena'te peehue' yanikati'. 6 Huakka'ada opudtaj bo'huatiakapone. “Cristo ijje.” Do'hued huadik nama'da mona'apet. Kenomeytaj huakka'ada nama'da on'manigpeeapo.

7 Nogbayo nogbayo gobierno sorotataj nog gobierno sorotataj on'barakonhua' yan'batia'pakapet. Opudnayo me'pukhue' yane'. Kene'huaya' huame'noe tiakhued ee'ted. 8 Nogbaya' nogbaya' gobierno sorotataj yan'barakonhuahua'apet. Diga'da yan'barakonhuahua'apet. Nogbaya' nogbaya' huadari ya'iyegapet. Nogyá' nogya' aratbut aypobayo' o'nepo yan'mabueyonhua'apet.

Kenpa' huaboa'da dakhuea'da o'edepo pai'nanada yan'nopo'eapet.

⁹ Huata'da daka' yan'nopoepo do'taj batikhue'da yanoknopoika'. Judío huairi egkupopakyo mo'batohua'apone. Judíoen huaitake' jakyo mo'bitbitapone. Do'taj moknopoēnok do'hued gobierno huairitaj manbatia'pakdik mo'eapone. ¹⁰ Kene'huaya' huame'noe ehued ee'ted aya'da huadaribayo huaē'eritaj e'noeanhuahuika' hua'a huadak hua'a manbatia'pakdik ya'neapet. ¹¹ Gobierno huairitaj e'yokde'te "katia'pi' huairitaj yan'batia'pakapo," me'pukhue' yane'. Kenoka' Diosen Nokirega mo'nopoēa'aponok kenda huairitaj mo'mana'apone. ¹² Nogok oknopoēhue' huaē'eria huaknopoē'eri huama'buytaj kan'batiarake'po gobierno huairitaj on'bayokapo. Kenpa'ti huaoa huasi'potaj kan'batiarake'po gobierno huairitaj on'bayokapo. Kenpa'ti huasi'poa ke'nen huaoj huaknopoē'eritaj kan'batiarake'po gobierno huairitaj on'bayokapo. ¹³ Do'taj moknopoika'nok nogba nogbaya' huabada opudtaj bo'huadiayika'apet. Kenomey batikhue'ada Diostaj daka' on'nigpeika'po Diosere on'noeonhuahuika'apone.

¹⁴ Ken dakhue'da Diostaj konig Diosen jakyo ya'kudapet. Daniela a'nenannda o'madoya'uyatenig Diosen jakyo e'ede'te bo'tiahuaydepo aya' Judea huadaribayo huaē'eria huakupayo yan'mamonti'. Beroba' yan'bona'pakpo yan'nopoenkati'. ¹⁵ Huabarakeri idada on'batiaknok jak kurute ee'nayo jakyo katepi' mo'tamae a'udya'po kudhue' yaneti'.

Idada yan'mamonti'. ¹⁶ Ta'bayo e'ne'nayo yudtaj a'udya'po jakyo huahue' yaneti'. ¹⁷ Ettone' bogdakhue' kenpa'ti ettone' yobed on'toepo idada monhue'dik o'nepo pai'da yan'nopo'eapet. ¹⁸ Uu'ok ee'te monhue'dik o'ey Diostaj yan'tiona'pakikati'. ¹⁹ Huakka'nanada pai'nanada yan'nopo'eonhuahua'apet. Ke'ponanada ya'neonhuahua'apet. Huakkuruda Diosa huadari e'ka'deya' sue'da pai'damon on'nopo'e'uyate. Kenpa' ehue' ya'neapet. ²⁰ Aya'da mabueyhue'dik ka'ne'po, kenpa'ti Diostaj huaknopoe'eri Diosen huabaktie'ea'eritaj o'matinepahui'po "sue'da huame'noe aratbut pai'nananada kan'nopo'unhuahuike'." Diosa ya'aapet.

²¹ Kenoka' "yan'tiahuay', in Cristo o'e," "yan'tiahuay', ayo Cristo o'e." Be'api' ena'nayo peehue' yaneti'. ²² Kenpa'ti "Cristo ijje," huabokerekpi' nama'da yan'mana'apet. "Diosen huamanbatia'pakeri ijje," nogok nogok nama'da yan'mana'apet. Kenpa'ti 'urua'da konig Diosayo'da ka'dik o'enig yagka'apet. Kenpa'ti yan'bayarea'apet. Diosen huabaktie'ea'eri nama'da kagke'po yan'eretpakpo nama'da yan'mana'apet. ²³ Nama'da huaa'eritaj keyoj ijjay. Engaña huaa'eri tiakhued ene'ted daka' on'nopoea'ne.

Kurudya' Jesucristo o'huarakapo.

(Mt. 24.29-35, 42-44; Lc. 21.25-36)

²⁴ Kenpa'ti nogok pai'da en'nopo'ebatikde'te niokpoakon sigpi' ta'tehue'dikda ya'eapet konigti puugkon jeyhue'da ya'eapet. ²⁵ Kurudya'

siokpo ya'kahuapet. Kurudyo huae'eri
 huairinig yan'iriga'apet. ²⁶ Do e'tiakte
 men'tiahuayapet. Kurudya' e'sihuiya' teynanada
 ijjepo 'urua'nanada ijjepo ijhuarakapoy.
²⁷ Do'hued ángeltaj ijmata'mona'apoy.
 Nogyon nogyon do'hued huabaktie'ea'eritaj
 on'bakupopaka'apo. Aya'baya'da aya'
 kurudbaya'da on'bakupopaka'apo.

²⁸ Higuera hueymeytaj ijmanbatia'pakapoy.
 Kenda daka'yan'nopoe'. Hua'opi o'kuta'sonpakde
 o'bakutapakde huabayok o'tiakde mo'nopoika'.
²⁹ Kenda kenpa' huaboa'da ijja'nig e'ede'te
 bo'tiahuaydepo do Diosen Huairi kurudya'
 o'tiakdeapo nopoe'dik mo'ene. ³⁰ Opud aratbut
 aya' bueyhued opuden huakka' jaktaj taka'
 sorotataa ke'poda mogka'apet. ³¹ Do'hued
 hua'a do'hued e'manmadika'nayo kenpa'da
 o'unhuahuika'apo. Batikhue'dik o'eapo.
 Huadarinayo batikdik kurudkon batikdik
 do'hued e'mana'nayo batikhue'dikda o'eapo.

³² Ken huame'noe o'tiakapo, kente niokpo
 e'huadte o'tiakapo aya'ada be'api' nopoehue'da
 o'ne. Diosen huata'moneripi' kurudya' nopoehue'
 o'ne. Do Diosen huasi'po itipi' nopoehue' ijjey.
 Apag Diosayo'da o'nopoe.

³³ Keyoj Diosen daka' yag'kikati'. Kenoka'
 o'tiakapo nopoehue' mo'enok batikhue'da do
 e'tiakapote ekpoe' yanikati'. ³⁴ Konig huairi
 nogbayo a'ti o'hua'deapopo ke'nenda huanaba'taj
 daka' o'mana'po, "jak daka' mentatoika', daka'da
 yag'kikati', akbogpe huatoe'eri daka' ekpoe'
 yanikati'. ³⁵ Kenoka' jak huairi o'tiakapo

nopoehue' mo'epo baysik nopote sikyo meahued sikyoeddapi' yatiakapetpi' yan'nopoepo daka' ekpoe' yanikati'.³⁶ E'tayde'tepi' yatiakapet yan'nopoepo daka' ekpoe' yanikati'." Huairia huanaba'taj o'mana'uy.³⁷ Opu domeytaj ken konigti aya'tada ijmanay. Daka' ekpoe' yanikati' ijmanay. —Jesúsa o'mana'uyate.

14

Jesústaj a'arakya'po monig o'totia kapo judío huairia on'batia'pakuyate.

(Mt. 26.1-5; Lc. 22.1-2; Jn. 11.45-53)

¹ Eme'tekenta' biahue' pan huape' fiesta o'eapo. Jesústaj monig iregireg a'arakya'po huatotiak on'ukpo,

² —Fiesta ee'te arakhue'dik o'ene. Kenoka' e'aralnayo aratbut mo'huadiaypo 'utta'da boy'dik mo'eapone. —Huairia on'batia'pakuyate.

Ettone'a 'uru'huięada huasihua'a Jesústaj o'kutioy'uyate.

(Mt. 26.6-13; Jn. 12.1-8)

³ E'si'dakset Simóntaj on'dikka'uyate. O'sidakyare'uyate. Betania huakka' jakyo Simónen jakyo Jesús mesate e'huadte ettone' o'kudonpo huid yerepu'te 'uru'huięada huasihua'a huakka'teda ee'tada o'totia kapo Jesústaj o'kutioy'uyate.⁴ Sue'ada on'tiahuaydepo on'huadiayonpo,

—Mena'po huakka'teda ee'tada nama'da injoy.⁵ Pai'da aratbuttaj kabayo ke'po onjoyhued ee'ted huakka'teda bahuaya'dik o'eay'nig'a. —Huayahuaya on'batia'pakpo.

—Nama'da i'ka'. —Ettone'taj o'nona'uyate.

⁶ —In ettone'taj nama'da i'ka'ne onahue'yane'. 'Urua'da megka'ne. ⁷ Opudere pai'da aratbut o'nika'apo. Menokapi' huadaka'da kika'dik mo'eapone. Batihuapokika'dik mo'ika'apone. Bayokika'dik mo'ika'apone. Donayo opudere ehue' ijika'apoy. ⁸ In ettone'a 'uru'hujeda huasihuj e'to'ada be'kutioyne. Do'taj huaso'e'kubarakka' ikkenda be'sihuaka'ne. ⁹ Do'hua aratbuttaj a'manopo'koreaya'po mo'nigbuey'uy. Meyapi' aya'da huadaribaya' kenpa' on'manbatia'pakika'apo kenda in ettone' megka'nigkon on'manbatia'pakika'apo. Ken ettone'taj okkahuehue' o'nika'apo, buttida ijjay. —Jesúsa o'mana'uyate.

Huakupete Judasa Jesústaj o'huatitotiakapo judío huairitaj.

(Mt. 26.14-16; Lc. 22.3-6)

¹⁰ Doce Jesúsén huamata'moneri o'nepo nogtiada Judas Iscariotea o'bakhua'uyate. Huakupete Jesústaj huatitotiak judío huairitaj a'batia'pakya'po o'bahuahua'uyate. ¹¹ Judas Iscariote huakupete Jesústaj e'huatitotiakta' o'paknok judío huairia kenda on'nopondepo on'durugpakpo, “huakupe bo'yokapone,” o'nona'uyate. Judas kenda o'pe'edepo huaboa'da sacerdote huairitaj monig ijbayokapet o'nopo'e'uyate.

Kene'huaya' Jesúsere on'bape'uyate.

(Mt. 26.17-29; Lc. 22.7-23; Jn. 13.21-30; 1 Co. 11.23-26)

12 Pan biahue' fiesta huakkuru huame'noe ee'te kenme'noe oveja 'uhua Diostaj on'nigbatiarakika'uyate.

—¿Fiesta aypo a'bapeya'po meya' fiesta aypo manhuada'dik o'eapo? —Jesúsen huanigpeika'eria o'nona'uyate.

13 Botta' huanigpeika'eritaj o'mana'po:

—Jerusalényo yan'hua'. Huabokereka hue'ey kosote e'tohua'te bo'huahuayapet. Yan'tahuati'. 14 Keyoda e'kudte jak huatae'eritaj “Meya' adkorepen pan biahue' fiesta aypo doere do'hued huanigpeika'eri o'bapeapoy. Huamanmadika'eria oa'.”

15 Ken jak huatae'eri o'peedepo jak kutayo huaboro' kiregyo bo'tohua'apone. Kutopa huabidda huahuadere bo'huahuayapone. Keya' fiesta aypo yan'manhuada'. —Jesúsa o'mana'uyatenok.

16 Botta'a o'nokhua'po Jerusalényo on'hua'po kenda Jesúsa o'mana'nig on'huahuay'uyate. Ken jakyo o'nehua'po fiesta aypo on'manhuada'uyate.

17 E'sikde'te Jesús doce huanigpeika'eriene ken jakyo o'nokyepo 18 kutopate o'nepo on'bapepo,

—Judío huairia do'taj kadarake'po opud nogtiada do'taj mo'bayokapone. Ke'na oro'ere o'bapenig'a. Buttida ijjay. —Jesúsa o'mana'nok 19 suhue'nada o'nunpo huaboa'da Jesústaj:

—Doapi' ijbayokapetpi'. —Noga noga o'nona'uyate.

20 —Doceya' nogtiada doere pan o'oye'epo konigti plato' o'oye'e. Ke'na me'bahuaya'apone.

21 Konig Apagba'te men'timadoya'uyatenig do'taj mogka'apone. Ke'nanayo do'taj huairitaj o'bayokapo kentataj ke'ponada o'eapo.

Pai'nanada o'nopo'unhuahuika'apo. Ke'na a'nen si'poehue' e'uyunayo huadakda o'eaynig'a. — Jesúsá o'mana'uyate.

²² Ken on'bape'po Jesúsá pan o'bapadpo, “dakiti Dios” ona'depo o'posakea'po o'bayoke'po,

—Yan'bape'. In pan do'hued huaso' o'e. —Doce huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

²³ A'timon vino huamai'pu' o'toepo “dakiti Dios” ona'depo o'bayoke'nok aya'ada on'may'uyate.

²⁴ —In do'hued mimi o'e. Aratbuten dakhuea' e'ka' ijbakkahuea'apoy, huaboa'da ijjay. Opuđtaj a'manopoeaya'po ijbueydepo do'hued mimi o'hua'apo. Aratbuten dakhuea' e'ka' akkahueaya'po do'hued mimi o'manighua'apo.

²⁵ Ona'ti vino mayhue' ijika'apoy. Nogok kene'huaya' do'hued Apag Dios Huairitaj aya'da huaknopoe'eri huaboa'da Diosyo en'bahuade'te onte'ti vino ijmayapoy. —Jesúsá o'mana'uyate.

“Jesústaj jokiahue'ya ijjej.” Bapaa' ia'apone Pedro, Jesúsá ona'uyate.

(Mt. 26.30-35; Lc. 22.31-34; Jn. 13.36-38)

²⁶ Diostaj e'bata'dikea'de' Jerusalénya' o'norokdepo Olivos ote'yokon sikyo on'hua'uyate.

²⁷ —In sikyo opud aya'da do'taj o'nokmabiradapone. Do'taj o'nokmamonapone. Apagba'te kenpa' oa'nig konig: “Oveja huamatoe'eritaj ekarakte oveja o'nokmamonapo.”

²⁸ Nogok huakudaka'da e'eada ijnoyhuaddepo opudte Galileayo huakkuruda ijhua'apoy. — Jesúsá o'mana'uyate.

29 —Nogomeya bokbiradpo ekmamonpi' don-ayo okbiradhue' o'eapone. —Pedroa Jesústaj ona'uyate.

30 —Oyda in sikyo huatahuaj botta'a' sipoghued “Jesústaj jokiahue'ya ijjejey.” Bapa'a' ia'apone. Buttida ijjay. —Jesúsa Pedrotaj ona'uyate.

31 —Ehue' onere bueydik ee'pi' “Jesústaj jokiahue'ya ijjejey,” ahue' ijjeapoy. —Pedroa ighua' ona'uyate. Aya'ada huanigpeika'eria konigti o'nona'uyate.

Getsemaní ta'baya' Jesúsa Diostaj o'tiona'pakuyate.

(Mt. 26.36-46; Lc. 22.39-46)

32 Ken sikyoda Getsemaní ta'bayo Jesús huanigpeika'erie o'nokye'uyate.

—Inteda yan'bahuadti'. Ayo a'tiona'pakya'po ijhua'apoy. —Jesúsa o'mana'uyate.

33 Pedrotaj Jacobotaj Juantere o'batohua'po huaboa'da suhue'nanada o'epo kenpa'ti pai'nanada o'nopo'epo,

34 —Konig ijbueyapopo pai'nanada ijnopo'ey. Iyoda men'nige', doere yanokpoehue'. —Jesúsa o'mana'uyate.

35 Nogiti adyonda o'hua'depo okkubuka' o'huedpo o'tiona'pakpo:

36 —Do pai'da nopo'ehue' kae'po tihuapokdik ee'nayo konig do ijpaknig kahue' yae'. Konig kenda on i'pak megka', do'hued pag. —Jesúsa o'tiona'pakuyate.

37 Huanigpeika'eritaj o'bahuahuapo en'batayte o'bahuahuay'uyate.

—Menpa' i'tay, Simón. Nogoratipi' mena'po do-
ere okpoehuehue'dik mo'ene. ³⁸ Dakhuea' kahue'
a'eya'po yanokpoehue' yan'tiona'pak. Huadak
e'kika'ta' bo'eretpaknig'a kahue'dik mo'ene. —
Pedrotaj ona'uyate.

³⁹ Onte'ti Jesús o'hua'po konigti huadik
Diostaj o'tiona'pakpo ⁴⁰ a'timon onte'ti
once huanigpeika'eritaj o'bahuatiak'uyate.
En'taytetion o'bahuahuayato'uyate. Taytaya'
huakka' o'dapo kate a'tokhue'dik o'nuyate.
⁴¹ Onte'ti o'bakhua'po o'tiona'pakdepo bapa'a'
o'bahuatiakdepo,

—Oyiti^{eyo} yan'huedti' yan'tayti'. Kenpa'da
yan'tayde' oyda dakhuea' huaka'eritaj do'taj
me'bahuaya'ne. ⁴² Yan'mabo', mon'hua'. Ke'na
me'bahuaya'dene o'tiakde. —Jesúsa once
huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

Jesústaj on'tohua'uyate.

(Mt. 26.47-56; Lc. 22.47-53; Jn. 18.2-11)

⁴³ Ida Jesúsa kenpa' e'mana'ted Judas
okye'uyate. Jesús en doce huanigpeika'eri
Judas nogtida o'uy. Judasere huakka'da
on'batiakbed'uyate. Sorotata'en siro on'totiakpo
noga hueypa on'totiakpo on'batiakbed'uyate.
Sacerdote huairi Moisésenba' huamanmadika'eri
judío huairitone'a on'mata'mona'nok
on'batiakbed'uyate.

⁴⁴ —Kentaj bo'paknigtaj ijbuyukapoy
yan'tohuati'. —Kenpa' Judas huabahuaya'eria
tiakhued o'epo o'mana'uyate. Jesústaj ka'nokie'po
kenpa' o'mana'uyate.

⁴⁵ Judas o'tiakdepo Jesústaj o'huhuato'po,

—Ijtiaki, Huamanmadika'eri. —Ona'depo o'buyukuyatenok ⁴⁶ Jesústaj onta'koyato'po on'tohua'uyate.

⁴⁷ Ken nogtiada huanigpeika'eri siro o'toepo sacerdote huairien huanaba'taj o'pesodokteg'uyate.

⁴⁸ —Konig dakhuea' huabakbereeritaj a'tohuaya'po mo'bahuahuika' konigti do'taj on'huatiakbedne. Siro mo'toepo hueypa mo'toepo do'taj on'huatiakbedne. ⁴⁹ Diosen jakyo aya' huame'noeda ijhuadpo ijmanmadika'ikay. Kenoka' do'taj tohuahue' o'nika'ne. Konig Diosen huamanbatia'pakeria Apagba'te mentimadoya'uyate konigda opuda do'taj ka'dik o'nene. —Jesúsa o'mana'uyate. ⁵⁰ Kenda eade'te Jesúsen huanigpeika'eri aya'ada Jesústaj o'nokmamon'uyate.

Huabokerek e'ęada okmon'uyate.

⁵¹ Huabokerek o'tahua'po yudtayo'da nogtida kuperina o'kudopo o'tahua'nok on'ta'koyato'nig'a ⁵² kuperina o'matienonpo o'makmon'uyate.

Judío huairi egkupopakyo Jesústaj on'boa'uyate.
(Mt. 26.57-68; Lc. 22.54-55, 63-71; Jn. 18.12-14, 19-24)

⁵³ Jesústaj on'tohua'po sacerdote huairitone'te on'tohua'uyate. Nog sacerdote huairi, huairitone', Moisésenba' huamanmadika'eri ogkupopakuyate. ⁵⁴ Pedronayo adteda Jesústaj o'tahua'uyate. Sacerdote huairitone'en kurute o'tiakdepo e'tiokpaka'yo o'kudpo policíasere o'huadonhua'po ta'ak o'tihuadonhua'uyate.

55 Sacerdote huairi nog judío huairiere ogkupakdepo “Jesúsa dakhuea’da o’ka’uy.” “Jesúsa nama’da oa’uy.” Be’api’ kenpa’ a’huaaya’po on’dikuk. Nogpa’ nogpa’ nama’da a’huaaya’po kenpa’ti on’dikukpo Jesús kabueye’, ea’ta’ o’deretpakuyate. On’dikuknig’a dikhuahuayhue’ o’nuyate. 56 Huakka’ada Jesústaj da on’huaa’nig’a jondikyo’ huaahue’ o’nuyate. 57 Sue’ada on’bopo da on’huaa’po:

58 —“Diosen huid jaktone’taj sakdik ijjej. Ken jak huabokereka ogka’uyatenig. Bapa’ huame’noe onte’ti ka’dik ijjej huabokerekapi kahue’tada.” Oro’omeya kenda o’peemey. 59 —Noga kenpa’ o’da’nig’a ondikyo’ huaahue’ o’nuyate.

60 Kenoka’ nopoya’da sacerdote huairitone’ o’bodpo,

—¿O’na menpa’ baa’tokhue’ ie? ¿Kenda inomeya ontaj bohuaa’ne buttida menpa’yada? — Sacerdote huairitone’a Jesústaj ona’uyate.

61 Jesúsnayo soata’ a’tokhue’da o’uyate. Sacerdote huairitone’ onte’ti ona’po:

—¿O’na menpa’ Cristo Diosen Huasi’po i’e? — Jesústaj ona’uyate.

62 —Ee’, Cristo ijjej. Diosen Huasi’po ijjej. Diosa me’ta’mona’uyne. Dios teynanada o’ika’po kenere e’huadte kurudya’ e’sihuiya’ e’tiakte on’tiahuayapone. —Jesúsa sacerdote huairitone’taj ona’uyate.

63-64 Konig judío aratbuta on’diaypo ogkika’nig sacerdote huairi Jesústaj o’peedepo

o'huadiayonpo yudtaj o'huis'uyate. Noga huairitaj o'mana'po:

—Dios ijje. Dakhuea'da oa'nok nog dakhuea' huaa'eritaj peehue'dik o'ey. Opuda mo'peede. ¿Menpa' mo'nopoē? —O'mana'nok,

—Dakhuea' oa'. Bueydik kae'. —Aya'ada o'nona'uyate.

⁶⁵ Jesús en huakoktaj on'tisupu'e'uyate. O'nokpotidoka'po on'tuktukpo,

—Yamadikka'. Yanopoē' be'a be'tuktuk. —O'nona'uyate. Policíakon huakokta' on'tuktukuyate.

“Jesústaj jokiahue'ya ijje.” Pedroa bapa'a' oa'uyate.

(Mt. 26.69-75; Lc. 22.56-62; Jn. 18.15-18, 25-29)

⁶⁶ Ken jak kurute Pedro e'huadte sacerdote huairien mune'yo huanaba'a o'tiakpo ⁶⁷ ta'ak e'tihuadte o'tiahuaypo,

—Jesús Nazaret huāē'eriēre i'huae'ika'uy. —Mune'yoa Pedrotaj ona'uyate.

⁶⁸ —Ehue' jokiahue'ya ijje. Katea' i'et nopoehue' ijje. —Pedroa oa'uyate. E'tiokpaka' akbogpeyo e'huade'te huatahuaa o'sipoguyate.

⁶⁹ Mune'yo huanaba' onte'ti o'tiahuaypo,

—In huabokerek Jesús en huanigpeika'eri nogtida o'e. —O'mana'uyate.

⁷⁰ —Jesús en huanigpeika'eri ehue' ijje. —Pedroa onte'ti o'mana'uyate. A'timon Pedrotaj onte'ti nogomeyakon o'nona'po:

—O'na Jesús en huanigpeika'eri i'epo Galilea huāē'erien hua'a ia'ne. —O'nona'uyate.

⁷¹ —Kentaj jokiahue'ya ijje. Buttida ijjay. Buttida ahue' ee'nayo dakhuea'da do'taj kagke'. — Pedroa o'mana'uyate.

⁷² Kenpa' ea'te huatahuaa onte'ti o'sipog'uyate. E'sipogde'te “Huatahuaa botta'a' sipoghued ee'ted do'taj jokiahue'ya ijje bapa'a' ia'apo.” Mename'ng Pedro huaboa'da onte'ti o'noponpo pai'nanada o'huikuyate.

15

Jesústaj Pilato gobierno huairitaj on'yokuyate.
(Mt. 27.1-2, 11-14; Lc. 23.1-5; Jn. 18.28-38)

¹ Emede'te monig Jesústaj ka'dik o'ey sacerdote huairi huairitone' Moisésenba' huamanmadika'eriene on'batia'pakdepo Jesústaj on'tinukupo Romano gobierno huairi Pilatotaj on'tohua'uyate. On'yokuyate.

² —¿Judíoen gobierno huairi menpa' i'e? — Jesústaj Pilatoa ona'uyate.

—Ee' kenda ia' kenda ijje. —Jesúsa ona'uyate.

³ —Jesús dakhue'da o'e. Nogda nogda dakhuea' o'kame'. Nogda nogda dakhuea' o'ka'uy. — Sacerdote huairia o'nona'uyate.

⁴ —¿Menpa' a'tokhue' i'e? Ontaj huakka' dakhuea'da bo'huaa'ne. —Pilatoa Jesústaj onte'ti ona'uyate.

⁵ Jesúsanayo sigpi' baa'tokhue'da o'mauyatenok Pilato “kenpihuay” Jesústaj oknopoe'uyate.

Jesústaj yanarakti' Pilatoa ta'pota'da o'mana'uyate.

(Mt. 27.15-31; Lc. 23.13-25; Jn. 18.38–19.16)

⁶ Ken fiestate Pilatoa nogtatida huabakuda' jakyo huae'eritaj o'maorokika'. Kentaj aratbuta o'baktie'ea'po o'orokika'. ⁷ Huabakuda' jakyo dakhuea' huaka'eri Barrabásere o'nepo gobierno huairitaj a'maenya'po on'barakme'te. ⁸ “Nogok nogok fiestate nogtatida i'maorokika'nig nogtatida yaoroka'.” Aratbuta Pilatotaj o'nona'nok,

⁹ —¿Judíoen Huairitaj e'nigoroka'ta' menpa' bo'pak? —Pilatoa o'mana'uyate.

¹⁰ Sacerdote huairi Jesústaj digda on'huahuaypo men'nigtotiakne. Pilatoa kenpa' o'nopondepo o'mana'uyate. ¹¹ “Barrabástaj yaoroka'. Barrabástaj yaoroka'.” Pilatotaj ya'nona'. Sacerdote huairia huakka' aratbuttaj digda on'mana'uyate.

¹² —¿Judíoen Huairi opudomeya on'dikka'ika'nigtaj monig ijka'apo? —Pilatoa onte'ti o'mana'uyate.

¹³ —Hueypa cruzte yaarak. —'Utta'nada o'nona'uyate.

¹⁴ —¿Mena'po? ¿Kate dakhuea' yaka'? —Pilatoa o'mana'uyate.

—Hueypa cruzte yaarak. —Nogiti nogiti 'utta'da o'nona'uyate.

¹⁵ Ken aratbuttaj o'manigpeepo o'pakpo Barrabástaj o'oroka'uyate. “Jesústaj huiyokda huasi'dakbi'a yan'bitbit” o'mana'depo hueypa cruzte kan'arake'po Pilatoa sorotata'taj o'bayokuyate.

¹⁶ Gobierno huairien huaboro' jakyo on'tohua'depo aya'da sorotataj Jesústaj on'tikupopakuyate. ¹⁷ Jesústaj ayagda huaok

on'ota'po (ken konig gobierno huairiayo'da on'otika'nig) kenpa'ti e'pid huakiok ogkuotta'po,

¹⁸ —I'tiak, judío aratbuten gobierno huairi. — Sorotata'a dakhue'dikda on'nopo_epo 'utta'nanada o'nona'uyate.

¹⁹ Kenpa'ti hueypa ogkubitbitpo on'tisupu'epo huikudate on'tihuaduyate. ²⁰ Ken konig on'tierikdepo okayagda o'nokiroka'po ke'nenokkon onte'ti on'ota'depo hueypa cruzte a'arakya'po Jesústaj on'tohua'uyate.

Hueypa cruzte on'arakuyate.

(Mt. 27.32-44; Lc. 23.26-43; Jn. 19.17-27)

²¹ Simón Cirene huakka' jak huae'eri Alejandroen Rufoenere huaoj ta'baya' o'tiakpo kenteda o'poknok "Jesúsen cruz tohua'dik i'ene," o'nona'uyate.

²² Ken Gólgota ote'te on'tohua'uyate. Gólgota aratbutenate huakuai' ote'te on'tohua'uyate.

²³ Keya' sorotataj vino pai' on'yokuyatenig'a mayhue' o'uyate. ²⁴ Sorotata'a Jesústaj cruzte on'betandepo be'ati ke'nen yudtaj ya'deyapet a'nopo_eya'po huid okmo o'nene'uyate.

²⁵ Sikyoedda nuevete cruzte on'beta'uyate.

²⁶ Huaku kutapen hueymeyen "In judío aratbuten gobierno huairi o'e." On'madoya'uyate.

Konigepo bueydik o'e on'nopo_e'uyate.

²⁷ Botta' huabere'eritakon hueypa cruzte on'mabeta'uyate. Jesús huada'kopen noga ope'topen on'mabetuyate. ²⁸ "Dakhuea' huaka'eriere ya'bueyapet." Ken konig Apagba'

oa'uyatenig Jesús o'buey'uyate.

29 Judío aratbuta on'bapokpo Jesústaj dakhuea'da on'tidi'keonhua'uyate. Kenpa'ti on'huadiaypo huakua on'pekore'epo,

—“Diosen huaboro' jak ijsakapoy, bapa' huame'noe onte'ti ijka'apoy.” Iame'ne. 30 Q'na bueyhue' a'eya'po huata'da yatihuapokpo cruzya' yahuarak. —O'nona'uyate.

31 Ken kenpa'ti sacerdote huairi Moisésenba' huamanmadika'eriere huayahuaya dakhuea'da on'huaa'po:

—Nogomeytaj o'bayarea'ika'uyatenig'a huata'nayo bueyhue' a'eya'po tihuapokhue'dik o'e. 32 Cristo judío aratbuten huairi kahuarake'. Kenda e'tiahuaynayo oknopoika'dik o'eapoy. Huabereeriere Jesús onteteyo' hueypa cruzte on'betpo kenpa'ti Jesústaj dakhuea'da ona'uyate.

In konig Jesús o'buey'uyate.

(Mt. 27.45-56; Lc. 23.44-49; Jn. 19.28-30)

33 Tokhuad e'huadte huadari huabada o'sikon'uy. Sikkiregda o'uyate. Terea' e'huadde'te onte'ti o'ta'tuduyate. 34 Kenteda niokpo e'huadted,

—Eloi, Eloi, ¿lama sabactani? —Jesúsa 'utta'da o'okoyon'uyate. Ken aratbuten hua'ate: “¿Mena'po do'taj me'enonne? Do'hued Dios, do'hued Dios.”

35 Sue'da huakka'mona on'tikupobopo on'peedepo,

—In huabokerek Elíaskudaktaj onokoy. — On'mana'uyate.

36 Nogtida huabokerek o'ketonhua'po apon esponja vino pai'yo o'ta'buta'po hueypate

o'beta'po kenpa'ti huakitta'te o'nigoktea'uyate.
Kabuyuke'po o'nigoktea'uyate.

³⁷ Ken Jesús 'utta'da o'okoyondepo
o'notitikon'uyate. ³⁸ E'bueyonte Diosen huid
jakyó konig tela pegtone' e'roya'da kutapen
nopote o'huison'uyate. ³⁹ Ken sorotataj capitána
romanoa Jesúsokopen o'bopo o'tiahuaypo konig
Jesús o'okoyonpo o'bueyonnigtaj o'tiahuaypo,

—In huabokerek buttida Diosen Huasi'po o'e. —
O'da'uyate.

⁴⁰ Kenpa'ti ettone' o'nepo bidta'da
on'tiahuayanhua'uyate. María Magdalena
o'epo kenpa'ti María Jacobo huasueden huaye
José Saloméereen huaye o'nepo. ⁴¹ Jesús
Galileayo ee'te on'tahua'ika'po kenpa'ti
on'manigmanhuada'ika'uyate. Kenpa'ti
nogomey ettone' huakka'mon bidta'da
on'tiahuayanhua'uyate. Ke'na Jesúsere
Jerusalényo on'huame'te.

Jesústaj on'kubarakka'uyate.

(Mt. 27.57-61; Lc. 23.50-56; Jn. 19.38-42)

⁴² Ken o'sikonyakuyate. Eme'te judíoen
okmapie'ahuaddik huame'noe o'eaponok
⁴³ José o'tiakpo me'pukhue' o'epo Pilatotaj
o'huahua'po “Jesúsensó' beyok.” Ona'uyate.
José Arimateayo huae'eri o'epo kenpa'ti judío
huairi huakupopakyo huae'eri o'uyate. Kenpa'ti
Dios Huairitaj daka' o'nigika'uyate. ⁴⁴ Josétaj
Pilatoa o'peedepo Jesús o'bueyde o'mepuke'po
“¿menpa' ya'bueyonde?” capitántaj ona'uyate.
⁴⁵ “Ee', o'bueyde,” capitána ona'denok Jesúsensó'
Josétaj o'yokuyate. ⁴⁶ 'Uruda tela huakupete

oe'po o'so'huarakapo o'so'tihuiyig'uyate.
 A'timon huabo sipana'kogyo o'so'huedan'uyate.
 Kenpa'ti kubarak akbogpete huaboro' huida
 o'tinokbetan'uyate. ⁴⁷ María Magdalena
 Joséen huaye Maríaere keyo o'so'hueda'
 on'tiahuay'uyate.

16

Jesúsa huakudaka'da e'eada o'noyhuadyate.
 (Mt. 28.1-10; Lc. 24.1-12; Jn. 20.1-10)

¹ Judío aratbuten okmapie'ahuaddik
 huame'noe epokonde'te domingo emede'te
 María Magdalena Salomé Maríaere Jacoboen
 huaye 'uru'huieda huasihuj huakupete o'depo
 Jesúsensó' aso'huekeya'po o'de'uyate. ² Domingo
 emede'te kubarakyo on'tiakdepo,

³ —¿Be'a kubarak huid huanokbet yakpoko-
 rea'apet? —Huayahuaya on'batia'pakuyatenig'a
⁴ on'tiahuayato'po kubarak huid huanokbet onok-
 betahue' on'tiahuaypo, ⁵ kubarakyo on'kuddepo
 da'kopente huaboa bokerek huabid huaok yere-
 nanada e'ottaj on'tiahuaypo on'mepuke'uyate.

⁶ Okme'pukhue' mene'. Jesús Nazaret
 huae'eri kentaj cruzte o'darakme' bo'ukne.
 O'noyhuadde. Iyo ehue' o'e. Iyo on'huedame'te.
 Ehue' o'e. Yan'tiahuay'. ⁷ Yan'huati', ke'nen
 huanigpeika'eritaj kenpa'ti Pedrotaj ya'nona',
 “Galileayo huakkuru o'hua'apo. Ayoda kentaj
 bo'tiahuayapone. Kenda ijjay bo'tiahuayapone.”
 —Kenda huabo huabokereka ettone'taj
 o'mana'uyate.

⁸ Ken ettone' kubarakya' o'nokmonpo diga'da onme'pukpo be'tapi' onbatia'pakhue' o'nuyate.

*Jesúsa María Magdalenataj o'tiahuay'ea'uyate.
(Jn. 20.11-18)*

⁹ Domingo sikyoedda Jesúsa o'noyhuaddepo huakkuruda María Magdalenataj o'so'tiahuay'ea'uyate. A'nen Jesúsa siete nokiregtaj okmaena'uyate. ¹⁰ María o'hua'po Jesúsen huanigpeika'eritaj o'huahua'depo Jesústaj ijtiahuaydey o'batia'pakuyate. Kenomey suhue'nanada o'nepo on'bahuikpo. ¹¹ Jesús onte'ti o'noe kenpa'ti María e'tiahuaydetada oknopoehue' o'nuyate.

*Jesús botta' huanigpeika'eritaj
o'batiahuay'uyate.
(Lc. 24.13-35)*

¹² Nogok botta' Jesúsen huanigpeika'eri dagte on'hua'uyate. Jesús konig nogkokada o'epo botta'taj o'batiahuaydenok ¹³ Jesús o'e o'nokie'depo nog huanigpeika'eritaj on'bahuahua'po "Jesús o'noe," e'mana'tada Jesús o'noe nopoehue'da o'nuyate.

*Jesúsen once huamata'moneritaj
o'mata'mona'uyate.
(Mt. 28.16-20; Lc. 24.36-49; Jn. 20.19-23)*

¹⁴ Nogok once huanigpeika'eri aypo kutopate en'huadte Jesús o'manokyon'uyate. "Do e'noyhuadte huakka'mon do'taj mentiahuaydete kenda e'tia'paktada o'noyhuad oknopoehue' mo'ene. Dakhue'da mo'ene." O'mana'uyate.

15 —Aya'bayoda aya' aratbutte yan'huati'. Huadak hua'a yan'manbatia'pakikati'.
 16 Huaknopoe'eritaj bautiza egka'te Diosa o'manopo'yarea'apo o'manoeanhuahuika'apo, aya' oknopoe'hue' huae'eritaj Diosa castiga o'magkadhuahuika'apo. 17 Do ijpaknok do'hued huadik ea'te huaknopoe'eria toto' nokiregtaj on'makmaoroka'ika'apo. Nog aratbuten hua'ate ona'pakapo. 18 Bihuitaj on'paytoeapo. Mabokhue'dik o'eapo. E'bueyuruhue e'maypi' bueyhue'dik o'neapo. Dakhue' aratbuttaj huaba'a on'tibata'teaponok on'bayarika'apo. —Jesúsa o'mana'uyate.

Kurudyo Jesús o'behuikuyate.

(Lc. 24.50-53)

19 Ken Jesúsa kenda e'manade'te Diosa Jesús Huairitaj o'baktobehuikuyate. Diosen huada'kopen o'huaduyate.
 20 Huanigpeika'eria on'bahua'po nogyo nogyo aya'bayoda Jesús en huadak hua'a on'manbatia'pakonhuahuika'uyate. Jesús Huairia huakka' o'batihuapokika'po Jesús en huadak hua'a e'manbatia'pakte teyda o'batihuapoknok on'bayarea'po nogda nogda ogkika'po konig Diosyo'da ka'dik o'enig ogkika'uyate, ken.

**Jesucristo oy oa'pak: Kenda Jesucristoa;
monigka'uyatenok; Diostaj
mo'manopo'yarea'ika'ne**

New Testament in Amarakaeri (PE:amr:Amarakaeri)

copyright © 2008 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Amarakaeri

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Amarakaeri [amr], Peru

Copyright Information

© 2008, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Amarakaeri

© 2008, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-21

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022

9f244e52-4e0f-5ab2-a2bc-389d22cb8fbb